

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Místní referendum v Plzni

Simona Prokopová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

Místní referendum v Plzni

Simona Prokopová

Vedoucí práce:

Mgr. Jiří Mertl

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2014

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Mertlovi za velmi cenné rady, poznámky, disponibilitu a vedení práce. Také bych ráda poděkovala všem, kteří mi velmi ochotně poskytli cenné informace.

.....

Obsah

1 Úvod	6
2 Metodologie	7
3 Přímá demokracie a referendum	14
4 Proces místního referenda v České republice	21
5 Příklad místního referenda v Plzni	29
5.1 Příčiny referenda	29
5.2 Vznik přípravného výboru a skupiny dobrovolníků.....	33
5.3 Důvody vyhlášení referenda ze strany přípravného výboru	35
5.4 Konání referenda.....	38
6 Analýza názorů aktérů referenda	39
7 Závěr	47
8 Zdroje	49
9 Resume	53
10 Přílohy.....	54

1 Úvod

Místní referendum a přímá demokracie vůbec nejsou často používanými politickými nástroji v České republice a místní referendum, které se konalo v Plzni v roce 2013, bylo o to více kontroverzní událostí, která vyvolala mnoho reakcí jak ze strany občanů, tak redaktorů veřejných periodik, ale hlavně také ze strany politických představitelů města Plzně. V mé bakalářské práci budu zkoumat průběh referenda od jeho iniciace a příprav přes samotné konání až po výsledky referenda a krátce shrnu i jeho důsledky, ale převážně důsledky pro politické aktéry. Na základě mé analýzy bych chtěla představit další pohledy aktérů na problematiku místního referenda.

Cílem mé bakalářské práce je analýza názorů zainteresovaných aktérů na případ místního referenda a popis pohledů těchto aktérů na referendum jako mechanismus přímé demokracie a pomocí těchto pohledů představit, co si jednotliví aktéři o těchto mechanismech myslí, jaké mají názory na místní referendum jako nástroj přímé demokracie.

Budu vycházet převážně z polostrukturovaných rozhovorů a z dotazníkového šetření s osobami, které se podílely na tomto referendu. Během terénního výzkumu oslovím osoby, kterých se přímo týkalo referendum, tedy zastupitele města Plzně, členy přípravného výboru, na jejichž popud bylo referendum vyvoláno, voliče a další osoby, které se různými způsoby účastnily referenda.

Co se metodologie týče, k analýze použiji několik metod, předně synchronní komparaci, pomocí které budu srovnávat zákon o místním referendu s reálnou praxí provedenou během místního referenda v Plzni, a to. Dále použiji kvalitativní obsahovou analýzu, která mi umožní analyzovat otevřené dotazníky a polostrukturované rozhovory, na které se podrobněji podívám také díky kritické diskurzivní analýze, která mi umožní analyzovat a interpretovat postoje a pohledy jednotlivých aktérů.

V teoretické části popíšu teorii přímé demokracie, na kterou navážu popisem referenda a situací v České republice. Podrobněji se zaměřím na referendum místní, které podrobně popíšu a objasním proces, jakým funguje.

V empirické části mé bakalářské práce popíši samotný případ místního referenda, které se událo v Plzni kvůli nespokojenosti občanů s výstavbou obchodního centra v centru města na místě bývalého domu kultury KD Inwest. Tento případ popíšu od úplného začátku, tedy již od roku 2007 a poté se budu soustředit na vznik přípravného výboru a na důvody, které přípravný výbor měl k vyhlášení referenda. Dále popíši, jak na tyto reakce reagovali jednotliví aktéři a jak reflektovali ideu přímé demokracie. Z toho důvodu se budu soustředit na názory a postoje jednotlivých zainteresovaných aktérů, jako jsou zastupitelé města Plzně, členové přípravného výboru a investor, tedy společnost Amadeus Real. Budu se také soustředit na situaci, ve které se ocitnou političtí aktéři po proběhnutí referenda a jak nově nastalou situaci uchopí.

2 Metodologie

Data k vypracování bakalářské práce jsem sbírala několika způsoby, přičemž většina se zakládala na terénním výzkumu. Před oslovením samotných aktérů jsem si připravila tzv. otevřené dotazníky. Otevřený dotazník se dá zařadit na místo mezi rozhovor, který probíhá z očí do očí a uzavřený dotazník, kde jsou již připravené odpovědi a respondent pouze zaškrťává odpovědi, které dopředu předpokládal výzkumník. U otevřeného dotazníku se nacházejí otázky, na které se nedá odpovědět pouze ano nebo ne, naopak jsou koncipované tak, aby se respondent musel alespoň trochu rozepsat na dané téma. Takto řešený dotazník je vhodný pro středně velkou skupinu respondentů a má spoustu výhod, například se jedná o stručné odpovědi, takže v mém případě 23 respondentů bylo snazší analyzovat odpovědi, které jsou

samozřejmě stručnější než rozhovor a navíc se nemusejí přepisovat. Další výhodou je to, že ne každý má čas na schůzku a respondenti často ani nechtěli jít někam s někým, koho nikdy dřív neviděli, povídat si o pár dnech, během kterých se účastnili iniciace referenda, ale v elektronické poště je dostupný dnes každý a několik minut na dotazník si může udělat každý. Nevýhodou ovšem je, že výzkumník nemá možnost respondenta poznat a získat tak od něj další informace (Gillham 2005: 114), které by možná vplynuly během osobního rozhovoru.

Dotazníky s otevřenými otázkami jsem vytvářela pomocí internetového elektronického portálu Sruvio.com. Tento portál mi pomohl velmi rychle vytvořit profesionálně vypadající dotazník, který bylo možné snadno rozeslat respondentům. Každý dotazník byl komponován z šestnácti otázek, přičemž se jednalo o otevřené otázky, na které respondent mohl volně odpovědět, žádná z otázek nebyla povinná. Respondent si mohl vybrat neodpovědět na otázku, s jejíž odpovědí si nebyl jistý, popřípadě se ho přímo netýkala, protože během referenda se zabýval jinou oblastí. Častokrát se stalo, že respondent odpověděl například jen na dvě otázky z celého šetření, protože se jednalo o člověka, který vypomáhal referendu jen chvíli a nezabýval se jím nijak do hloubky. Respondenti často nebyli schopni odůvodnit své odpovědi, prostě zastávali všeobecný názor, který zastávala skupina, ve které se nacházeli, a z toho důvodu jsem zvolila nepovinné odpovědi. Tyto dotazníky jsem rozesílala elektronickou poštou, ale častěji jsem využívala možnost zpráv na sociální síti Facebook. I zde jsem našla prakticky největší počet respondentů ze strany dobrovolníků, kteří pomáhali utvářet celé referendum. Přípravný výbor založil skupinu na této sociální síti a právě zde bylo možné najít prakticky všechny účastníky referenda, a také je snadno kontaktovat. Přes tuto skupinu jsem také rozesílala dotazníky a měla jsem jistotu, že vyplňovat je budou lidé, kteří se účastnili referenda. Co se těchto respondentů týče, vždy šlo o občany města Plzně, kterých

se přímo dotýkají problémy probíhající ve městě Plzeň a většinou se jednalo o studenty, podnikatele, nebo zaměstnance středního nebo vyššího vzdělání. Těmto respondentům jsem položila otázky typu, jak se referenda účastnili a proč, zda se účastnili pořádání nějakých veřejných akcí, jak a jakým způsobem se snažili přesvědčit další občany k hlasování v referendu, jaké měli výhrady vůči přístupu zastupitelstva města Plzně, nebo jak hodnotí výsledky referenda. Respondentů, kteří vyplnili mé dotazníky, bylo celkem 23 a v každém případě se jednalo o dobrovolníky, kteří pomáhali přípravnému výboru. I z toho důvodu je v práci dále označuji anonymizovaným názvem Dobrovolník.

Během terénního výzkumu jsem oslovila i další aktéry, tedy zastupitele města Plzně, členy přípravného výboru, voliče a další, kteří se přímo účastnili plzeňského referenda. Členy přípravného výboru, tedy mladé občany města Plzně, občanské aktivisty, architektky, členy různých politických stran, kteří se často účastní akcí na podporu lepšího urbanistického vzhledu města Plzně, často protestují proti různým výstavbám ve městě, popřípadě podporují takové, které jsou z jejich hlediska přínosem, zkrátka se často a aktivně účastní na chodu města, jsem vyzpovídala pomocí polostrukturovaných rozhovorů. S nimi jsem zvolila metodu polo-strukturovaného rozhovoru, protože šlo o otázky mnohem podrobnější než v případě dobrovolníků, kteří jim pomáhali.

Polostrukturovaný rozhovor má předem dané otázky, které si výzkumník připravuje před samotným rozhovorem. Tyto otázky výzkumník pokládá všem respondentům, ale pokud se nějaká ve chvíli rozhovoru přestane hodit, může jí klidně vypustit, popřípadě přidat nějakou novou. Rozhovor se tedy může stočit jiným směrem, než bylo původně předpokládáno, což ale nevadí, protože díky předem připraveným otázkám výzkumník získá odpovědi na pro něj nejdůležitější otázky, ale zároveň se dostane i k dalším informacím, které mohou být důležité, což by se mu například u strukturovaného rozhovoru nepovedlo.

Předem připravené otázky nemají dané pořadí, dotazovatel je může libovolně měnit podle sledu rozhovoru (Ritchie-Lewis 2003:111). Tento způsob rozhovoru má i své nevýhody, například je velmi těžké udržet takový rozhovor v přirozené rovině, aniž by působil strojeně a byl tak pro dotazovaného nepříjemným a může se stát, že se rozhovor stočí směrem, který už vůbec nesouvisí s tématem (Gillham 2005: 74), kvůli kterému byl celý rozhovor pořádán.

Kontakt na prvního člena přípravného výboru jsem získala od rodinného příslušníka, který se s ním znal osobně a telefonicky jsem ho zkontaktovala. Poté už mohu mluvit o tzv. efektu sněhové koule, kdy další respondenti se nabalují jeden na druhého, protože po každé schůzce jsem získala další telefonní čísla na další členy přípravného výboru, které jsem opět kontaktovala telefonicky a domluvila si schůzku. S těmito respondenty jsem vždy volila osobní setkání, přičemž výběr místa schůzky jsem nechávala na nich a pokaždé padl výběr na různá kavárenská zařízení v Plzni. U kávy se respondenti zdáli uvolnění a neměli problém se věnovat jakémukoliv tématu. Těchto osob jsem se ptala například na důvody, které je přivedly k uspořádání referenda, zda to pro ně bylo těžké, jaké měli překážky během organizace, zda je v Čechách snadné uspořádat referendum nebo naopak, zda to přináší nějaké osobní problémy. Dále mě zajímalo, jak se dívají na průběh referenda, na jeho přínos a také na to, jak vidí další vývoj pozemků v centru města.

V poslední řadě jsem probrala problematiku referenda se členy zastupitelstva a nejvyššího vedení města Plzně. Zde šlo o politiky, jak z pravicových, tak z levicových politických stran, nebo úředníky magistrátu města Plzně. S těmito respondenty jsem opět volila osobní schůzku polostrukturované rozhovory. Kontakty na ně jsem získala na internetových portálech, kde se nacházela telefonní čísla do jejich kanceláří. První komunikace proběhla vždy s asistentkou jednotlivého

respondenta, která mi domluvila schůzku na určitý termín, který vyhovoval respondentovi a následně jsem se na domluvené datum a čas dostavila do jejich kanceláře, tedy na radnici města. Pouze jeden ze zastupitelů města byl natolik pracovně zaneprázdněn, že mě požádal o sepsání otázek do elektronické pošty a komunikovali jsme tedy touto formou. Těchto respondentů jsem se ptala na to, zda se pokoušeli nějakým způsobem zabránit referendu a proč, jestli mají pocit, že referendum nějakým způsobem poškodilo město Plzeň, nebo jaký mají názor na to, že občané mohou tímto způsobem ovlivňovat chod města. Schůzku se mi podařilo domluvit se třemi členy zastupitelstva města Plzně. Takto úzký okruh aktérů jsem zvolila vzhledem ke specifičnosti místního referenda, které proběhlo v Plzni, protože ostatní členové zastupitelstva mi k žádosti o schůzku uvedli, že se k referendu nechtějí nebo nemohou vyjadřovat. Během rozhovorů se zastupiteli jsem toto slyšela několikrát. Možná to bylo dané i tím, že se schůzka konala právě v jejich kanceláři a respondenti se cítili svázáni prostředím a možná měli nepříjemný pocit, že by mohl někdo slyšet, na jaké téma se spolu bavíme.

Stejně jako někteří zastupitelé města Plzně odmítli na dané téma hovořit, stejným způsobem schůzku odmítli i aktéři ze strany investora tedy společnost Amadeus. Pokoušela jsem se získat kontakt na jednatele společnosti a další zaměstnance, což se mi podařilo, ale bylo mi vysvětleno, že o schůzku nemají zájem, nechtěli se ani vyjádřit písemnou formou a nakonec odmítli dále komunikovat i po telefonu.

Sebraná data z dotazníkových šetření jsem analyzovala pomocí kvalitativní obsahové analýzy. Kvalitativní obsahová analýza je empirická metoda, která se zabývá analýzou textů a komunikace, umožňuje zůstat systematictí a zkoumat texty krok za krokem. Analyzuje aspekty mluvčích, tedy jeho zkušenosti, názory a pocity, taktéž jeho socio-kulturní zázemí, popřípadě situaci, za které byl text vyprodukován. Dále umožňuje data uchopit nejen z kvantitativního hlediska, ale také se soustředit na

viditelné souvislosti, sémantiku a kontext (Mayring 2000: 1-3). Z dotazníkových šetření jsem analyzovala sociální pozice jednotlivých respondentů, kteří se účastnili dotazníkového šetření a hlavně jejich pocity a názory na referendum. Jako další metodu výzkumu jsem použila synchronní komparaci, pomocí které jsem srovnávala názory a pocity respondentů na stejnou problematiku ve stejném čase, která odpovídala určitým diskurzům, na které jsem narazila během terénního výzkumu. Diskurz se dá definovat jako tok znalostí nebo celkové vědomí společnosti (Jäger 2001: 34). Jürgen Link konkrétně definuje diskurz jako *“institucionálně konsolidovaný koncept řeči, který determinuje a konsoliduje akci, a proto vykonává moc”*¹ (Jürgen Link dle Jäger 2001: 34). Diskurz je způsob používání určitých způsobů komunikace, ať už se snažíme cokoli vyjádřit verbálně, pomocí textu, nebo vizuálně, při snaze něco sdělit, nebo vyjádřit o určitém tématu, a to v určitém čase a v určité sociální skupině. Každé vyjádření nebo sdělení má svůj význam, který je nějakým způsobem vykonstruován aktérem, který jej vyjádřil. Diskurz tím, že je sám konstruován, má možnost dané téma předělat a stejně tak i přetvořit aktéra, který se diskurzu účastnil, nebo také vykonstruovat úplně nové objekty, které se k tématu přidají. Z diskurzu se dají vyčíst obecné postoje doby, ideologie, které zastává daná populace a také hodnoty, které jsou zastávány v rámci daného tématu (Jäger 2001: 34).

Během výzkumu jsem rozlišila tři typy diskurzů. První byl tzv. obecný diskurz, který se nachází všude kolem nás, týkal se problematiky místního referenda v Plzni a probíhal na veřejném poli. Účastnili se ho všichni, kterých se jakýmkoliv způsobem dotýkalo místní referendum. Tento diskurz je tvořen sub-diskurzy, které si vyměňují své názory, prakticky proti sobě bojují a vytvářejí tak diskurz obecný. Sub-diskurzy jsem označila dva, vzhledem ke dvěma skupinám aktérů referenda, které jsem si zvolila. Tedy politický diskurz, který probíhal na poli radnice města

¹ An institutionally consolidated concept of speech inasmuch as it determines and consolidates action and thus already exercises power

Plzně, mezi zastupiteli města, kde se převážně jednalo o diskurz naladěný proti referendu. Druhý sub-diskurz byl aktivistický, který se nacházel ve skupině přípravného výboru a iniciátorů referenda, zde se naopak referendum silně prosazovalo a aktéři tohoto diskurzu se referenda více než zastávali. Oba dva diskurzy jsem analyzovala pomocí diskurzivní analýzy, kdy jsem pomocí terénního výzkumu nasbírala potřebná data, pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů. Takto sebraná data jsem analyzovala pomocí obsahové analýzy, kterou jsem využívala ke zkoumání odpovědí v dotaznících a informací získaných během rozhovorů s aktéry referenda. Diskurzivní analýzu jsem používala na zkoumání pohledů aktérů na referendum a přímou demokracii, na zkoumání toho, co si o referendu myslí, jak se dívají na ideu přímé demokracie, jaké mají názory na referendum, které se událo v Plzni a jaké názory prosazovali během debaty o místním referendu. Protože tyto názory se mi vždy rozdělily do dvou sub-diskurzů tvořených dvěma skupinami aktérů. Nejprve jsem se soustředila na analýzu pohledů na problém referenda ze strany proti referendu naladěných respondentů a jejich názory jsem porovnávala s respondenty s přesně opačnými názory a snažila se pomocí diskurzivní analýzy odhalit rozdíly mezi nimi, a co se skrývá za jednotlivými vyjádřeními. Snažila jsem se také odhalit taktiku a strategie používané v jednotlivých diskurzech a na tom základě odhalit cíl mé práce, tedy pohledy a názory jednotlivých aktérů na problematiku referenda a používání přímé demokracie.

Diskurzivní analýza je podle Wodaka (Wodak 2001: 3) vhodná na zkoumání ideologie a směřování diskurzu, zabývá se analýzou transparentních vztahů, tedy takových, které jsou veřejně dostupné a hlavně se odehrávají na veřejnosti, zkoumá vztahy dominance, diskriminace, síly a kontroly, které jsou dobývány právě pomocí jazyka. Také zkoumá jednotlivé aktéry a zahrnuje je do procesu zkoumání.

Kritická diskurzivní analýza není jen metoda, ale podle Wodaka se jedná o přístup (Wodak 2001: 3).

3 Přímá demokracie a referendum

Slovo demokracie znamená vláda lidu, protože je tvořeno z dvou řeckých slov: demos, což znamená lid a kratein, což je výraz pro sloveso vládnout. To, že demokracie vychází z řeckých slov, evokuje i její vznik, který tedy patří ke státu Řecko. V této době se jednalo o demokracii přímou, kdy ale nemohly volit ženy a k volbám nesměli také otroci (Polák 2003).

Demokracie označuje také politický režim, ve kterém vládne většina a tato většina je složena z lidu svobodného a sobě rovného (Znoj 2002:13). Podle Aristotela je demokracie stabilní režim, ale musí se dát pozor na to, aby se svoboda lidu a rovnost každého nerozšířila až příliš, protože pak by se vády mohli účastnit i lidé nesamostatní a také nedostatečně chytří (Aristoteles 2009: 149). Podle Platóna je největším problémem demokracie to, že většina, která se podílí na vládnutí je chudá a tedy má potřebu jít za vlastním prospěchem a ne za objektivním dobrem pro všechny, což ale podle Platóna platí i pro menšinu bohatých, kteří se snaží rozmnožit svůj majetek (Znoj 2002: 14).

Nejdůležitějším mezníkem pro demokracii a zde je třeba zmínit, že demokracie v minulosti byla rovna přímé demokracii, což byla jediná správná demokracie, byla Francouzská revoluce, kdy se demokracie z knih od Aristotela a Platóna stala skutečností, ale neudržela se na výsluní dlouho, z reality se brzo stala politickým ideálem (Znoj 2002: 18).

Referendum je nástroj přímé demokracie, jedná se o prostředek, který umožňuje diskuzi občanů a prosazení jejich vůle. Termín přímá demokracie označuje procedury, které umožňují občanům přímo se podílet na rozhodování, nebo hlasovat o různých politických tématech, a

to bez účasti zvolených politiků, nebo jakékoliv jiné politické reprezentace (Setälä-Schiller 2009: 4). Jde také o proces politického soupeření mezi jednotlivými aktéry a jeho výsledek často souvisí s úspěšností nebo naopak neúspěšností kampaní, které referendum provází. Referendum na místní úrovni, které těsně souvisí s celou prací *“je nejčastěji procesem, v němž aktéři mimo oblast formální politiky usilují o změnu minulých, současných nebo budoucích politik či získání voličské podpory pro určitý návrh“* (Smith 2007:10). Referendum je soutěž, ve které vítěz vyhrává naprosto vše a ten, kdo samotné referendum navrhuje, má snahu vítězství dosáhnout a změnit tak politiku. Úspěšnost této soutěže závisí na kampani, která následně rozhoduje o vítězství, je dána také strategiemi, které musejí být do detailu propracované. Tyto strategie mají za úkol získat dostatečnou podporu občanů pro samotné uskutečnění referenda (Smith 2007: 10).

Referendum pochází z latinského slova *referendus*, tedy něco, o čem se má podat zpráva, v češtině se označuje jako všelidové hlasování, jedná se tedy o proces, ve kterém hlasuje celý lid, tedy občané a obyvatelé. Referendum může připomínat volby, ale zásadní rozdíl je ten, že v referendu se nehlasuje o politicích nebo jinak veřejně činných osobách, ale pouze o věcech, které zákonodárně nebo výkonně ovlivňují chod státu. Jedinou výjimkou jsou situace, které se často objevují na blízkém východě, kdy diktátor vyhlásí referendum, aby tak zlegitimizoval svůj nárok na mocenskou pozici, kterou si uzurpoval, popřípadě prodloužil dobu, po kterou u moci zůstane (Referenda 24: 2012).

Referendum není jednotné, ale existuje několik typů, které se dělí dle různých kritérií. Na dělení referenda má vliv mnoho faktorů. Nejdůležitějšími jsou, kdo referendum iniciuje a pořádá a kdo definuje otázku, o které se bude hlasovat, protože referendum může být vyvoláno na základě požadavku občanů státu, ale stejně tak i politickou reprezentací nebo vládou (Setälä-Schiller 2009: 5). Ta úplně

nejzákladnější typologie referenda má několik základních kritérií. Prvním kritériem je, zda je referendum předepsáno již ústavou daného státu nebo ne a pak se dělí na mandatorní a fakultativní. Mandatorní referendum je zanesené v ústavě státu a je tedy předem dáno, že v některých případech se bude rozhodovat na základě referenda. Toto referendum je užívané v několika evropských státech, jako je například Maďarsko, Irsko nebo Dánsko. Fakultativní referendum je vždy jednorázově vyhlášeno různými činiteli, tedy toto referendum může navrhnout vláda, prezident, parlament nebo občané. Fakultativní referendum je mnohem běžnější a používá se v Dánsku, Finsku, Itálii, Francii, v Maďarsku, na Slovensku, v Řecku, Španělsku, nebo i ve Velké Británii a Švýcarsku (Bartáková 2006: 3).

Dalším kritériem pro dělení referenda je, zda výsledek referenda je závazným nebo není. V tomto případě se referenda dělí na mandatorní, tedy závazné a na konzultativní, tedy poradní. Tzv. konzultativní referendum má mnohem nižší váhu než referendum mandatorní a protože místní samospráva se nemusí řídit jejím výsledkem, je tedy mnohem menší pravděpodobnost, že dojde k nějaké politické změně. I z toho důvodu se v zemích jako je Belgie, Dánsko, Finsko, Itálie, Nizozemí, Španělsko, nebo Švédsko, kde se je uzákoněno konzultativní referendum, tento prostředek přímé demokracie prakticky nevyužívá. Naopak ve východní a střední Evropě se jedná o referenda závazná, která se používají ve státech jako je Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Rusko, a v bývalé Jugoslávii (Smith 2007: 24). Posledním podstatným kritériem k typologii referenda je dělení na referendum pasivní a aktivní. V prvním případě občané nemají možnost iniciovat referendum, naopak v případě druhém tuto možnost občané mají (Bartáková 2006: 4).

Hlavní funkce referenda je umožnit občanům státu vyjádřit se k přesně definované otázce, která se jich týká a tím změnit zákony ve

svém státě, podílet se na utváření nových zákonů, popřípadě ústavy, vyjádřit se ke vstupům státu do různých mezinárodních organizací a také ukázat svou spokojenost nebo nespokojenost při rozhodovacích procesech hlavně na úrovni regionů, kdy se jedná o otázky, které se dotýkají občanů nejtěsněji (Council of Europe 1993: 5). To ale s sebou přináší velmi mnoho problémů, jako je například velmi široká možnost a přístupnost k manipulaci otázek a návrhů a tím tedy také možnost korupce (Bartáková 2006: 4).

První zemí, kde se velmi rozšířilo referendum je Švýcarsko, kde se tento pojem objevil již od 30. let 20. století, a to ve spojení se změnou ústavy, anebo v případě nespokojenosti občanů s novým zákonem, se změnou práva, apod. První referendum, ve kterém měli aktéři referenda, tedy občané, moc změnit ústavu, bylo představeno v roce 1848 a od roku 1874 se může do referenda dostat každý úplně běžný zákon. Další zemí, která umožnila referendum, byla například Kanada a její provincie Quebec, která se vyjadřovala k otázce, zda zůstat součástí svrchované Kanady, nebo se osamostatnit. Dnes už je referendum velmi běžně užívaným prostředkem prakticky ve všech zemích Evropy (Williams-Hume 2010: 5), kromě Albánie, Estonska, Lotyšska a Litvy, kde například vůbec neexistuje zákon o místním referendu (Smith 2007: 25). Referendum ve střední nebo východní Evropě se etablovalo společně s rozvojem přímé demokracie na místní úrovni a to kolem roku 1989 kdy došlo k přeměně komunistických ústav na demokratické. Právě v těchto letech byla snaha podpořit přímou demokracii a preventivně tak zabránit návratu autoritářských sil. Například v Polsku po změně ústavy získala přímá demokracie stejnou váhu jako ta zastupitelská, což podpořilo víru občanů v přímou demokracii. V 90. letech se nerozvíjela referenda jen ve střední a východní Evropě, ale také v západní a mnohem více se začala využívat oproti minulosti i ve Spojených státech amerických. V západní Evropě došlo hlavně k potřebě občanů více participovat na rozhodování o

místních otázkách a také možnost vidět do rozhodovacích procesů. Vývoj referenda v České republice je velmi podobný ostatním státům střední Evropy, jako je Polsko, Maďarska nebo Slovensko (Smith 2007: 23).

V České republice je problematika přímé demokracie a referenda komplikovaná, protože například nikdy neexistoval zákon o celostátním referendu, navíc celostátní referendum vůbec není zvykem, bylo využito jen jednou, a to v případě, kdy se rozhodovalo o vstupu České republiky do Evropské unie, které se událo v červnu roku 2003. Toto referendum se událo i přesto, že neexistoval zákon o takovém referendu. Schválil se tedy mimořádný zákon, který se týkal jen a pouze tohoto referenda. Po této zkušenosti došlo k mnoha návrhům zákona o referendu v České republice, ale kvůli boji mezi parlamentními stranami, nedošlo ke konsenzu v oblasti celonárodních referend a stejně tak referendum na regionální úrovni. Jediný zákon, který přinesl do české legislativy pravidla referenda, se nazývá zákon o obcích, který byl schválen českou národní radou v roce 1990. Novela tohoto zákona proběhla v roce 2000 a tento zákon upravuje oddělování nebo slučování obcí. V roce 1992 byl schválen zákon, který měl zavést pravidla přímo o místních referendech.

Místní referendum se nazývá také místní lidové shromáždění a patří mezi instituty přímé demokracie, ve kterých se rozhoduje souhlasem nebo nesouhlasem s konkrétně položenou otázkou, „*kteřá patří do samostatné působnosti obce, města, statutárního města, není-li územně členěno, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy a hlavního města Prahy a územně členěného statutárního města*“ (Ministerstvo vnitra České republiky 2010). Další důležitou otázkou ohledně místního referenda je doba konání, ve které referendum proběhne. V České republice je ze zákona stanovena lhůta jednoho dne, což je velmi nestandardní, protože v České republice je zvykem, že volby se konají vždy dva dny. Mnohem podstatnější ale než doba konání je předmět

hlasování. Místní referendum se může zabývat otázkami, které spadají do samostatné působnosti obce, kam spadá například územní plánování.² Do samostatné působnosti obce spadá vše, co je v jejím zájmu a také v zájmu občanů, kteří na území bydlí. Co se týče osob, které se mohou účastnit místního referenda, jde o osoby, které dosáhly plnoletosti, ale hlavně mají trvalý pobyt na území obce, ve které se místní referendum koná, což znamená, že pokud je na území obce přihlášen člověk, který je občanem jiného státu v Evropské unii než je Česká republika, ale je přihlášen k pobytu na území obce, může se také vyjádřit v místním referendu (Špok-Řiháčková-Weiss-Bartovic-Dromard 2006: 12–13).

Zákon, který upravoval místní referenda v České republice se nazýval „zákon o volbách do místních zastupitelstev a místním referendu“ (Smith 2007: 42), který byl úplně předělán v roce 2004. Zajímavé je, že i přestože zákon o místních referendech existoval od roku 1992, až do 2000 se podle tohoto zákona nekonalo ani jedno referendum.

V 90. letech nebyl zdaleka jasný výklad zákona o volbách do místních zastupitelstev a docházelo tak k velmi výrazně odlišným výkladům zákona ze strany občanů, navrhovatelů a politiků, to vedlo k mnoha nedorozuměním a také ke zneužívání tohoto zákona (Smith 2007: 43). Největší nedorozumění, kvůli kterým docházelo ke sporům, se týkala úplně základních otázek ohledně referenda, jako zda se může konat ve stejný den jako jiné volby, jestli se jich může konat více najednou, kdo a za jakých podmínek se může odvolávat proti rozhodnutí svých řeckněme oponentů, nebo například jakým stylem může znít otázka, o které se bude hlasovat. To vedlo k obrovskému využívání právního systému a právníků a soudů samotných (Smith 2007:43). Příkladem toho bylo referendum z roku 2002, které se událo ve vesnici Velký Malahov ohledně výstavby velké drůbeží farmy. Starosta obce však změnil znění otázek referenda a jednu dokonce vypustil a aktivisté, kteří se účastnili

² Toto je další změna, kterou přinesl nový zákon v roce 2004

kampaně referenda, vyvolali soudní spor, obvinili starostu města. Referendum nakonec bylo prohlášeno za neplatné a nakonec došlo ke kompromisu mezi zastupitelstvem a aktivisty. Zde je vidět, že místo aby referendum vyřešilo daný problém, nakonec vyvolalo další problémy a ty se musely řešit jiným způsobem. I tento případ vedl k tomu, že se v roce 2004 zákon novelizoval (Smith 2007:44). Nejvýraznější změnou v roce 2004 bylo například zařazení města Prahy, protože právě v hlavním městě, které je zároveň i krajem, bylo možné pořádat pouze krajská referenda. Přijetím nového zákona se ale od roku 2004 může místní referendum konat i v hlavním městě Praha (Špok-Řiháčková-Weiss-Bartovic-Dromard 2006: 11). Další z velmi podstatných změn bylo zvýšení požadavku účasti z 25 na 50%, nebo například změna na požadavky na podpisových arších, kde občané nemuseli oproti předchozím letům uvádět rodná čísla a hlavně také, že místní referendum se může udávat ve stejné době jako obecní volby. Zajímavé je, že přesto, že se zvýšila nutná volební účast o polovinu, počet referend výrazně narostl, a to hlavně o environmentálních otázkách (Smith 2007: 44), jako jsou například úložiště jaderného odpadu. Témata týkající se různých těžeb, odstraňování jaderného odpadu, větrných elektráren nebo výstavba silnic jsou témata, ohledně kterých se referenda v České republice vyhláší prakticky nejvíce. V letech 2003 a 2004 se tyto spory týkaly hlavně elektrárny Temelín a míst ukládání odpadu vzniklého provozem jaderné elektrárny. Takovýchto referend, ve kterých se rozhodovalo o lokalitách, kde se bude ukládat jaderný odpad, proběhlo dokonce 16 (Smith 2007: 46).

Další charakteristikou, která popisuje referenda v České republice, je to, že se většinou uskutečňují v menších vesnicích. Prakticky čtyři pětiny všech referend v České republice se uskutečňují ve vesnicích, které mají pod 2 000 obyvatel. To je dáno tím, že v menších obcích se musí shromáždit mnohem méně podpisů než ve velkých městech a pak

nastává situace, že pokud je ve větším městě snaha uspořádat referendum, musí samotní organizátoři vše velmi dobře zorganizovat a není pro ně jednoduché získat všechny podpisy, aby samotné referendum bylo iniciováno. Tento případ nastal například v Ústí nad Labem, kde se pomocí referenda aktivisté snažili uzavřít chemickou továrnu, která ohrožovala obyvatele města například únikem chemikálií jako je chlór. Organizátorům se ale nepodařilo sehnat dostatek relevantních podpisů a ke konání samotného referenda vůbec nedošlo. Jeden z mála případů, kde se povedlo uskutečnit referendum ve velkém městě, a to navíc s úspěšným výsledkem, bylo město Tábor, kde se řešila situace silnice vedoucí přes městskou botanickou zahradu (Smith 2007: 46).

4 Proces místního referenda v České republice

Prvním krokem v procesu referenda je tzv. návrh na konání místního referenda a vyhlášení místního referenda. Na konání referenda se musí usnést zastupitelstvo obce popřípadě statutárního města, nebo s návrhem na konání referenda přijde tzv. přípravný výbor a na jeho popud rozhoduje zastupitelstvo obce, popřípadě statutárního města o vyhlášení samotného referenda. Návrh místního referenda musí být zaštitěn podpisy obyvatel města nebo obce a otázka, kterou se referendum bude zabývat, musí být položena tak, aby se na ni dalo odpovědět pouze ano nebo ne. Pokud se jedná o obec s méně než třemi tisíci obyvateli, musí se podpisem vyjádřit alespoň třicet procent oprávněných osob dané obce, pokud jde o obec do dvaceti tisíc obyvatel, musí přípravný výbor přijít alespoň s dvaceti procenty oprávněných osob, které podpoří vyhlášení referenda, pokud se jedná o město do dvou set tisíc obyvatel, podpisů na návrhu referenda musí být alespoň deset procent a pokud má dané město více než dvě stě tisíc obyvatel, pro

vyhlášení místního referenda je zapotřebí alespoň šesti procent oprávněných osob žijící na daném území (Zákon č. 22/2004: § 8).

Podpisy těchto oprávněných osob se shromažďují na tzv. podpisovou listinu, která je nedílnou součástí a přílohou návrhu přípravného výboru. Tato listina je rozdělena na podpisové archy, které mají předem danou podobu a nesmí na nich chybět jednoznačné informace jako je území, kde se referendum bude konat, otázka, kterou se referendum zabývá, jména osob, které jsou v přípravném výboru a jejich údaje, jako je například adresa, dále na podpisovém archu musí být upozornění pro osoby, které se chystají podpořit referendum v následujícím znění: "*Ten, kdo podepíše vícekrát tentýž návrh na konání místního referenda nebo kdo podepíše podpisovou listinu, ač není oprávněnou osobou podle zákona o místním referendu, nebo kdo v podpisové listině uvede nepravdivé údaje, dopouští se přestupku, za který mu může být uložena pokuta do výše 3 000 Kč*" (Zákon č. 22/2004: § 11). Občan obce nebo statutárního města, který se rozhodne svým podpisem podpořit návrh referenda, musí na podpisový arch uvést své nacionále, datum narození, svou adresu a velmi důležitý je vlastnoruční podpis.

K vyhlášení místního referenda je zapotřebí přípravného výboru. Přípravný výbor je podle zákona o místním referendu (Zákon č. 22/2004: § 9) tvořen nejméně třemi oprávněnými osobami, pokud podmínky jeho ustavení nevytvoří zvláštní právní předpis. Hlavním úkolem přípravného výboru je tedy návrh na uspořádání místního referenda a delegace členů do různých komisí, které se zabývají hlasováním. Dále výbor deleguje vlastní zmocněnce. Přípravný výbor má také pravomoc vyjádřit se k neplatnosti hlasování a toto podezření podat soudu a stejně tak, pokud výbor dojde k tomu, že rozhodnutí referenda je neplatné, tak i tuto skutečnost může podat soudu.

Návrh, který podává přípravný výbor má svá jasná specifika a musí obsahovat několik náležitostí určených zákonem o místním referendu (Zákon č. 22/2004: § 10), bez kterých by se celý návrh stal neplatným. V návrhu přípravného výboru nesmí chybět vymezení území, kde se bude místní referendum konat, a kterého se bude týkat, dále je velmi podstatné vymezení otázky referenda, tedy dotaz, ke kterému se budou vyjadřovat občané obce nebo města. Dalším velmi podstatným bodem návrhu je jeho odůvodnění, tedy proč by se referendum jako takové mělo vyhlásit, z jakého důvodu. Další součástí návrhu přípravného výboru je ekonomická stránka referenda, tedy jaké jsou odhadované výdaje za místní referendum, a také jakým způsobem bude celé referendum financováno a jak se tedy využije rozpočtu obce nebo města, ve kterém referendum bude probíhat. Protože se jedná o návrh přípravného výboru, nesmí v něm chybět jména členů tohoto výboru, jejich údaje, jako adresa trvalého pobytu, datum narození apod. a podstatné jsou i jejich vlastnoruční podpisy, kterými stvrzují souhlas se zněním samotného návrhu (Zákon č. 22/2004: § 10).

Ve chvíli, kdy má návrh přípravného výboru svou finální podobu musí dojít k jeho přezkoumání. Návrh přezkoumá buď obecní úřad, nebo magistrát hlavního města Prahy, nebo magistrát statutárního města, podle toho, komu přípravný výbor daný návrh předloží. Po předložení návrhu má daný úřad přesně patnáct dní na to, aby se návrhem zabýval, a po patnácti dnech má za povinnost písemně vyrozumět přípravný výbor o výsledku přezkoumání. Pokud se v návrhu objeví nějaké chyby, popřípadě pokud v návrhu něco chybí, přípravný výbor obdrží lhůtu, která musí být delší než sedm dní, na přepracování daného návrhu, popřípadě na dodání chybějících částí. V tomto momentě je návrh vrácen zpět do rukou výboru a o všech těchto postupech se na obecním úřadě, popřípadě magistrátu vedou zápisy, které obsahují pouze kopie navrhovaného referenda (Zákon č. 22/2004: § 12).

V momentě, kdy úřad, kterému byl návrh předložen, nevyrozumí zmocněnce návrhu o výsledku přezkoumání, nebo o chybách popřípadě nedostacích návrhu do třiceti dnů od jeho podání, přípravný výbor může takový návrh pokládat za tzv. bezvadný návrh. Bezvadný návrh znamená, že návrh je kompletní a bez nedostatků, a jako takový je předán zastupitelstvu obce nebo statutárního města, které má za úkol tento návrh projednat na nejbližším zasedání (Zákon č. 22/2004: § 12).

Pokud je návrh přípravného výboru schválen a projednán, dalším krokem v procesu místního referenda je jeho vyhlášení. Zastupitelstvo obce popřípadě statutárního města na zasedání rozhoduje o tom, zda navržené referendum vyhlásí nebo ne. Toto rozhodnutí závisí pouze na tom, zda otázka, kterou se referendum zabývá je vhodná a může se na jejím základě referendum konat. Pokud zastupitelstvo rozhodne negativně, referendum nevyhlásí. Pokud zastupitelstvo rozhodne kladně, pak tedy vyhlásí místní referendum a to tak, že okamžitě vyrozumí přípravný výbor a rozhodnutí o konání místního referenda vyvěsí na úředních deskách obecního úřadu, pokud se jedná o statutární město, rozhodnutí se musí vyvěsit na úředních deskách ve všech městských částech nebo obvodech. Toto rozhodnutí musí být vyvěšeno nejméně patnáct dní od rozhodnutí o konání referenda (Zákon č. 22/2004: § 14).

Zastupitelstvo má ale také pravomoc o otázce navržené přípravným výborem rozhodnout samo. V takovém případě je povinno opět písemně vyrozumět přípravný výbor, který ale může na vyhlášení místního referenda trvat a pak tedy dojde k samotnému vyhlášení a dalším podstatným krokem, který nastává po samotném vyhlášení místního referenda, je stanovení dne, ve kterém se referendum bude konat. Referendum musí proběhnout do devadesáti dnů od vyhlášení, tedy od vyvěšení rozhodnutí o konání na úředních deskách (Zákon č. 22/2004: § 13).

Po vyhlášení referenda je zapotřebí před samotným hlasováním ustanovit komise, které převezmou organizační stránku průběhu místního referenda v den jeho konání. Takových komisí je několik druhů, okrsková, místní nebo městská. Okrsková a místní komise se využívá na území obcí a na území statutárního města se k těmto dvěma přidává ještě komise městská. Zasedání místní a okrskové komise vyhláší starosta obce s tím, že místní komise se svolává pět dní před dnem hlasování a ta okrsková dní deset, aby proběhlo první setkání všech zúčastněných a mohlo se začít se samotnou organizací hlasovacího dne (Zákon č. 22/2004: § 21). Městskou komisi svolává primátor a stejně jako místní komise, ta městská se setkává poprvé nejpozději již deset dní před zahájením hlasování. Každá z komisí má své povinnosti, například okrsková komise má za úkol hlavně dohlížet na hlasování, zda odevzdávání lístků probíhá správným způsobem a také se stará o vzhled hlasovací místnosti. Po ukončení hlasování tato komise musí sečíst všechny hlasy, popřípadě rozhodne o sporných hlasovacích lístcích a takové buď vyřadí, nebo započítá. Toto rozhodnutí je plně v kompetenci okrskové komise, která po ukončení hlasování musí sepsat zápis o tom, jak celé hlasování probíhalo a zapsat, jaké jsou výsledky, které komise spočítala a tyto výsledky předat komisi místní. Místní komise je v hierarchii komisí o stupeň výše než komise okrsková, tedy kontroluje její činnost a organizuje ji, shromažďuje výsledky od okrskových komisí, sčítá je a uveřejňuje. Pokud se objeví stížnost na okrskovou komisi, komise místní je povinna takovou stížnost řešit, popřípadě úplně ji nahradit. Městská komise je nadřazená komisi místní a organizuje fungování těch místních komisí, které působí ve statutárních městech a má stejné povinnosti jako místní komise, pouze se vztahují ke komisi místní (Zákon č. 22/2004: § 19).

Všechny komise musí mít nejméně čtyři členy a jednoho zapisovatele. Tito členové musí být oprávněnými osobami, které mají

právo hlasovat v daném místním referendu. Počet těchto osob a osoby samotné, vybírá starosta obce nebo primátor a musí tak učinit již dvacet pět dní před dnem, ve kterém proběhne samotné hlasování a tento počet členů musí okamžitě oznámit přípravnému výboru. Osoby, které budou delegovány do komisí, může delegovat také přípravný výbor, který si připraví seznamy se jmény, adresami, daty narození a podpisy, které mohou obsahovat také přesný název komise a zařazení každého pracovníka v komisi. Pokud přípravný výbor neupřesní umístění daných osob, pak tento úkol připadne starostovi obce nebo primátorovi (Zákon č. 22/2004: § 21). Zapisovatel komise má navíc k povinnostem člena komise navíc za úkol provádět zápis z každého jednání a má navíc poradní hlas, ale do hlasování není započten. Zapisovatel také koordinuje losování, které probíhá na prvním zasedání každé komise, aby členové ze svého středu vybrali předsedu a místopředsedu dané komise. Místopředseda je volen, aby v případě nepřítomnosti předsedy převzal všechny jeho povinnosti a zastoupil ho v plném rozsahu. Předseda komise je volen hlavně proto, aby řídil jednotlivá jednání a koordinoval vynášení jednotlivých usnesení, která mohou být přijata pouze přítomnou nadpoloviční většinou všech členů (Zákon č. 22/2004: § 23).

Podle zákona o místním referendu (Zákon č. 22/2004: § 27) nemají členové komisí jen povinnosti, ale mají také svá práva, jako je například nárok na odměnu, kterou stanovuje buď starosta obce, nebo primátor na základě minimální mzdy, kdy předseda komise má nárok na její sedminu a běžný člen komise na pětinu. Dále mají členové nárok na volno v zaměstnání, ale tedy bez náhrady mzdy, to proto, že do čtyřiceti pěti dnů od ukončení hlasování je členům vyplacena odměna v celé výši, pokud se účastnili všech zasedání, pokud ne, tak odměna se členům poměrně sníží. Důležité je, že jsou členové komise vázáni mlčením, a to až do chvíle podepsání zápisu, ve kterém je uveden průběh a výsledky

hlasování. To znamená, že žádný z členů nesmí uveřejnit například průběžný výsledek (Zákon č. 22/2004: § 26).

Členové komisí, včetně zapisovatelů, musejí před zahájením referenda složit slib v následujícím znění: "*Slibuji na svou čest, že budu svědomitě a nestranně vykonávat svou funkci a budu se přitom řídit Ústavou, zákony a jinými právními předpisy České republiky*" (Zákon č. 22/2004: § 22). Podpisem tohoto slibu oficiálně vzniká členství v daných komisích a zaniknout může několika způsoby, kterými je například smrt, vzdání se funkce (to je možné pouze písemně a není možné ho odvolat), odvolání (člen komise může být odvolán pouze osobou, která daného člena delegovala do funkce, také pouze písemnou formou a stejně jako v případě vzdání se funkce, ani tento způsob nelze odvolat). Běžnějším způsobem zániku členství v komisi je, že členství zaniká společně se zánikem celé komise, tedy patnáct dní po vyhlášení výsledků, popřípadě pokud člen komise hrubě poruší pravidla, například pokud se nedostaví, nebo je nepřítomen po dobu delší než jsou tři hodiny, a to bez ohlášení této skutečnosti komisi (Zákon č. 22/2004: § 22).

Hlasování zahajuje předseda komise tím, že zkontroluje, zda je hlasovací místnost v pořádku, tedy zda obsahuje všechny povinné prvky, jako je hlasovací schránka, přenosná hlasovací schránka, hlasovací lístky, prázdné orazítkované obálky, psací potřeby, seznam oprávněných osob a také vytištěné znění zákona o místním referendu. Zda se v hlasovací místnosti nachází oddělené prostory, které zajistí, aby hlasování proběhlo tajně. Hlasovací místnost musí také obsahovat vyvěšený vzor vyplněného hlasovacího lístku a musí být viditelně označena. Dále předseda zkontroluje, zda hlasovací urny jsou nepoškozené a prázdné, poté je nechá zapečetit a vyhlásí samotné hlasování za zahájené. Hlasovací místnosti se nacházejí v jednotlivých hlasovacích okrscích, které jsou územně vymezeny totožným způsobem jako okrsky volební (Zákon č. 22/2004: § 28-35).

Nejen hlasovací místnosti mají svá pevně daná specifika toho, jak musejí vypadat a co musejí obsahovat, ale stejně tak i hlasovací lístky nebo obálky mají dané standardy, které se nesmějí porušovat. Například všechny hlasovací lístky musejí být psány stejným fontem, na stejném papíře, stejné kvality, stejné barvy, velikosti a opatřeny razítkem, názvem obce popřípadě města, v němž se místní referendum zrovna koná, datem konání. Nesmí chybět znění otázky a obě možnosti odpovědí, tedy ano a ne (Zákon č. 22/2004: § 33).

Před samotným hlasováním může starosta nebo primátor vybrat plochu, na které se bude konat kampaň, která upozorní na konání místního referenda. Tato kampaň ale nesmí v den hlasování probíhat ve stejném objektu, kde se nacházejí hlasovací místnosti. Než započne hlasování, musí obecní úřad připravit tzv. seznam oprávněných osob, což je seznam stálých voličů v dané oblasti, tedy seznam voličů, kteří zde mají trvalý pobyt. Pokud se někdo nemůže zúčastnit hlasování v místě svého trvalého pobytu, má nárok na vydání tzv. hlasovacího průkazu, který mu umožní (po písemné žádosti o něj), hlasovat jinde (Zákon č. 22/2004: § 29-32).

Hlasování v místním referendu má ze zákona přesně daná pravidla. Například oprávněná osoba nesmí hlasovat v zastoupení, vždy musí být přítomna osobně a musí se prokázat občanským průkazem, cestovním pasem, popřípadě cizinci musí mít povolení k pobytu, kterým se prokážou. Po prokázání se oprávněná osoba obdrží hlasovací lístek a orazítkovanou obálku. Pokud se osoba neprokáže ani jedním z výše zmíněných dokumentů, nemůže se účastnit hlasování. S hlasovacím lístkem a obálkou pokračuje oprávněná osoba do prostoru, který je vyhrazen k úpravě daného lístku, zde lístek vyplní a vloží do obálky. Poté jej vhodí do hlasovací urny. V prostoru, kde oprávněná osoba vyplňuje hlasovací lístek, musí být sama, pouze v případě, že osoba je z nějakého důvodu, například kvůli postižení, neschopna sama upravit hlasovací

lístek, může ji do prostoru doprovodit osoba jiná, ale nesmí se jednat o člena hlasovací komise. V případě, že oprávněná osoba není schopna dostavit se do hlasovací místnosti, a to z důvodu například zdravotních problémů nebo postižení, navštíví dvojice členů komise oprávněnou osobou v místě jejího trvalého bydliště a hlasování se provede tam, samozřejmě v souladu se všemi pravidly hlasování, zejména je podstatné zachovat tajnost hlasování oprávněné osoby (Zákon č. 22/2004: § 36).

Stejně jako zahájení, tak i ukončení hlasování ukončuje předseda komise, po uplynutí předem stanovené doby hlasování. Poté, co předseda ukončí hlasování, zapečetí nepoužité hlasovací lístky a otevře hlasovací urnu. Komise postupně vytřídí, popřípadě vyřadí neplatné lístky a platné hlasovací lístky spočítá, přesně podle zákonného postupu. Přesný postup a výsledné počty všech lístků komise zaznamená do zápisu o průběhu hlasování a nad vším dohlíží předseda komise, který nakonec zapečetí sečtené hlasovací lístky (Zákon č. 22/2004: § 40-45).

Po ukončení referenda nastává pětidenní lhůta, ve které musejí být vyhlášeny výsledky. Výsledky oznamuje starosta obce/městské části hlavního města nebo primátor. Stejná osoba popřípadě informuje o neproveditelnosti výsledku referenda, tedy o možnosti, že výsledek nějakým způsobem odporuje zákonům, ústavě apod. Pokud hlasování splní všechny podmínky, tedy pokud se ho zúčastní alespoň polovina oprávněných osob a více než polovina se vyjádří kladně, pak se takové referendum stává závazným (Zákon č. 22/2004: § 47-49).

5 Případ místního referenda v Plzni

5.1 Příčiny referenda

Plzeňské referendum se pojí s demolicí domu kultury tzv. KD Inwest, s projektovanou stavbou obchodního centra ve středu města a

hlavně s velkou nespokojeností občanů města Plzně s tím, že by okolí historického centra města mělo být zastavěno další nákupní jednotkou, kterých je v Plzni již několik.

Prvním krokem k rozpoutání referenda byl rok 2007, ve kterém se objevil investor, který přišel s návrhem postavit obchodní centrum a započal jednání se zastupiteli města Plzně ohledně nově vzniklé plochy vhodné k zastavění na Americké třídě (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a), tedy na jedné z nejušnějších tříd ve městě. Investor, který přišel s tímto návrhem, je pražská společnost Amadeus Real. Jedná se o provozovatele budov ve středech měst, a to především obchodních center. Obchodní centra již vlastní v Praze, Brně, Liberci nebo Ústí nad Labem (Amadeus Real 2014). V roce 2009 investor Amadeus předal zastupitelům města Plzně konkrétní plán na projekt s názvem Obchodní Centrum Aréna, které mělo vzniknout v tzv. smíšeném centrálním území, které je charakteristické zástavbou bytovými a obchodními domy, budovami, které využívá administrativa a veřejná správa, popřípadě zdravotnické nebo kulturní instituce.

Projekt se předal k procesu EIA³. "*V řádném procesu EIA se posuzují vlivy na veřejné zdraví a vlivy na životní prostředí (živočichy, rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, klima, krajinu, přírodní zdroje), hmotný majetek a kulturní památky*" (Magistrát města Plzně 2012a). Všechny tyto aspekty se zpracují do jednotného dokumentu, který je vyvěšen na úřední desce v dané lokalitě a prakticky každý má možnost k němu říct svůj názor. Poté i s vyjádřeními se tento dokument zpracuje, což jde na finanční vrub investora a ke zpracovanému dokumentu se dále vyjadřují zainteresované strany, tedy státní správa, samosprávné celky a popřípadě i veřejnost. Poté, co je celý projekt zpracován, musí se vypracovat odborný posudek a ten se

³ Proces EIA se řídí zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí zákonem a prováděcími předpisy č. 457/2001 Sb. a 353/2004 Sb., které se týkají odborné způsobilosti, osvědčení zpracovatelů.

společně s projektem znovu projednává, a to veřejně. Stanovisko, které vzejde z těchto jednání, je neměnné a na jeho základě navazují rozhodnutí o stavebním, popřípadě územním řízení (Magistrát města Plzně 2012a).

Proti návrhu, který vytvořila společnost Amadeus Real, vyšla o rok později petice, která měla za úkol nedopustit stavbu obchodního centra a naopak zajistit debatu, na které se bude podílet veřejnost a také zajistit, že na plánování stavby a projektu se bude podílet architektonická soutěž. Petice dále požadovala regulační plán a předpokládala, že ji podepíše 2 000 občanů města Plzně. V roce 2010 *"zastupitelstvo města Plzně (ZMP) usnesením č. 387 ze dne 17. 6. 2010 schválilo uspořádání veřejné ideové architektonicko-urbanistické soutěže⁴ na řešení bloku „Americká – Denisovo nábřeží – Sirková“ v Plzni"* (Magistrát města Plzně 2012a). Na základě této soutěže vytvořila společnost Amadeus v srpnu téhož roku plán na dva objekty, přičemž jeden měl být tvořen obchodním centrem a druhý administrativním křídlem. Tyto budovy by zastavily oba v té chvíli dostupné pozemky. O čtyři měsíce později se zastupitelstvo města vyjádřilo k procesu EIA a vyhradilo se proti řešení komunikací v těsném okolí a k řešení parkovišť na území budoucího obchodního centra Aréna. Navrhlo územní řízení, ve kterém se tato problematika projedná (Magistrát města Plzně 2012a). V roce 2011 se ale mění zastupitelstvo na magistrátu města a rozhodnutí o architektonické soutěži zrušilo na základě usnesení číslo 173, které vydalo 7. dubna 2011. Tento krok město Plzeň vysvětlilo náročností soutěže, která by zabrala příliš mnoho času, protože se jedná o rozsáhlé pozemky a dále se město vyjádřilo, že nemůže nutit investora, aby počkal, až se vyhlásí výsledky takové

⁴ Architektonicko-urbanistická soutěž je založena na zájmu architektů ukázat ve své profesi něco nového, neobvyklého a také proslavit se ve svém oboru. Vzhledem k tomu, že se jedná o soutěž, všichni účastníci mají stejné podmínky a snaží se o porovnání svých kvalit a schopností během práce na zajímavém úkolu. Ideová architektonicko-urbanistická soutěž vyjasňuje různé aspekty, jako je zastavitelnost území, prostorová regulace a další a na základě těchto aspektů vytváří regulace, které zabraňují negativním dopadům již v předstihu (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a).

soutěže. Jako kompenzaci k tomuto kroku ustanovilo město poradní skupinu technického náměstka primátora, která dostala za úkol dohodnout se s investorem na tom, jakou bude mít obchodní centrum Aréna funkci, jak investor hodlá přizpůsobit dopravu v okolí, a hlavně jak bude podle investora centrum ztvárněno architektonicky.

16. Června 2011 vydalo zastupitelstvo města Plzně další usnesení (číslo 371), na jehož základě bylo schváleno pozastavení prací na změnách územního plánu a na vytvoření plánu nového – regulačního, který vymezí podmínky pro blok tvořený ulicemi Americkou, Sirkovou a Denisovo nábřežím. Na toto reagovala společnost Amadeus žádostí o pronájem pozemků města, které chce následně prodat a tím si připravit prostor pro výstavbu obchodního centra, které by neporušovalo regulační podmínky vystavené na základě procesu EIA. Tyto podmínky město Plzeň v září schválilo v konečné podobě, a to vydáním usnesení číslo 437 zastupitelstva města Plzně (Magistrát města Plzně 2012a). Na tomto základě se ozvaly hlasy občanů, podepsali se pod petici, která ve stejném roce měla už kolem dvanácti set podpisů a přes tisíc z nich žádalo zastupitelstvo o zabránění provedení projektu OC Aréna (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a).

V roce 2012 se zapojil tzv. Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, který měl za úkol posoudit dosavadní průběh a vyjádřit se, zda vše probíhá a probíhalo v pořádku. Tento orgán nakonec posoudil dokumentaci negativně a odkázal na nesplnění regulačních podmínek a *"Komise pro koncepci a rozvoj při Radě města Plzně potvrdila toto stanovisko"* (Magistrát města Plzně 2012a). V květnu téhož roku došlo ke schválení nájemní smlouvy a městské pozemky byly díky usnesení Rady města číslo 830, 858 a 876 pronajaty investorovi Amadeus Real. Ve smlouvě byla zanesena podmínka, že město může od smlouvy odstoupit v případě, že do 30. 6. 2013 investor nepodepíše smlouvu o následné koupi těchto pozemků (Magistrát města Plzně 2012a).

5.2 Vznik přípravného výboru a skupiny dobrovolníků

V říjnu roku 2011 byl ustanoven přípravný výbor, který se zasloužil o vytvoření návrhu na místní referendum. Tento přípravný výbor zahájil svou činnost sběrem podpisů pod návrh a do prosince téhož roku jich získal přes deset tisíc (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a). Na sběru podpisů a na medializaci referenda se podílelo více než sedmdesát dobrovolníků, kteří externě spolupracovali s přípravným výborem a aktivně informovali občany města Plzně. Mezi těmito dobrovolníky byli zastoupeni hlavně studenti, a to převážně architektonických a jiných stavebních oborů, studenti filosofických a historických fakult zabývající se kulturou, ale také různí stavební inženýři, architekti, urbanisté nebo ekologové. Většina z nich se dobrovolně účastnila prakticky ze stejných důvodů. Mezi hlavní důvody patřil postoj zastupitelstva města Plzně, který se podle dobrovolníků konal naprosto za zavřenými dveřmi, a nedošlo tedy k žádnému informování občanů o tom, jak bude vývoj na místě Kulturního domu Inwest pokračovat. Jeden z dobrovolníků se přímo vyjádřil, že *"město bez veřejné debaty udělalo pro investora, co si poručil, ať už jde o umožnění rozšiřování silnic, nebo pronájem pozemků. Během debat před referendem někteří zástupci města působili spíše jako zástupci investora. Dále se mi nelíbila naprostá ignorace odborníků na danou problematiku (architekti, urbanisté)"* (Dobrovolník 3 2014).

Názor, že zastupitelstvo je spíše zastupitelstvem investora Amadeus Real namísto, aby hájilo zájmy města se mnohokrát opakoval, protože to, že město umožnilo investorovi rozšíření silnic v okolí pronajatých pozemků nebo to, že přistoupilo bez jakýkoliv podmínek na investorův návrh ohledně pronájmu pozemků, který byl pro samotného investora samozřejmě více než výhodný, byl všeobecně znám mezi veřejností. Opět zde podle dobrovolníků došlo k újmě a k protěžování zájmů společnosti Amadeus Real. *"Město stranilo zástupcům Corsa,*

selhalo ve své povinnosti usměrňovat výstavbu s ohledem na fungování, vzhled a strukturu města a potřeby jeho obyvatel, zástupci radnice zneužívali svého postavení a to mnohdy až na hranici zákona" vyjádřil se jeden z dobrovolníků (Dobrovolník 2 2014). Dalším z podstatných motorů k účasti na pořádání referenda byla celková nespokojenost s nekonceptností ohledně urbanistického hlediska. Mnoho dobrovolníků se podílelo na medializaci rozdáváním letáků a na jejich vylepování na zákonem zpřístupněných místech, popřípadě roznášením reklamních materiálů do poštovních schránek. Jiní dobrovolníci využívali k medializaci internet a aktivně rozesílali e-maily, ve kterých informovali občany o petici a o sběru podpisů, popřípadě zakládali různé skupiny na sociálních sítích, jako je Facebook. Dále se dobrovolníci účastnili pořádání happeningů a veřejných akcí, kde rozdávali odznaky a další informativní materiály. Těchto happeningů, které se pořádali převážně v centru města Plzně, se účastnili významní architekti, ekologové a další odborníci, kteří se věnují veřejnému prezentování města Plzeň a samozřejmě členové přípravného výboru, kteří podávali občanům města podrobnější informace a odpovídali na dotazy ohledně uspořádání referenda.

Co se týče dalších veřejných akcí, byly uspořádány také veřejnosti přístupné diskuze s představiteli města a se členy zastupitelstva města Plzně, které se konaly v prostorách Měšťanské Besedy. V centru města byl neustále přítomný stánek v ulici U Branky, což je jedna z nejméně frekventovaných ulic ve městě, kde bylo možné se informovat a získat podrobné informace v různých tištěných podobách a hlavně právě zde byla možnost se podepsat a přispět tak k uspořádání referenda (Dobrovolník 1- Dobrovolník 2- Dobrovolník 3- Dobrovolník 4 2014). Podle zastupitelů (Zastupitel 1 2014) docházelo k tomu, že informace podávané dobrovolníky na takovýchto místech nebyly vždy relevantní. Dobrovolníci například lidem poskytovali informace typu, že na místě, kde

je plánovaná výstavba obchodního domu bude možné postavit park, nebo jiné volnočasové aktivity (Zastupitel 3 2014), což samozřejmě nebyla pravda, protože takovýto projekt by se investorovi v žádném případě nevyplatil a nebyl proto ze strany investora vůbec brán v úvahu. Dobrovolníci už ale neinformovali o tom, jak je to vlastně s vlastnictvím pozemků, že část těchto pozemků je v soukromém vlastnictví (Zastupitel 1 2014).

Další dobrovolníci, kteří měli přístup k různým tiskovinám, psali články na dané téma a ty vycházely v tištěných i internetových periodikách, která jsou v Plzni běžně dostupná, popřípadě se podíleli na natáčení spotů, které pak bylo možné vidět například v regionální televizi ZAK TV. Podstatná byla také reklama, která ve formě křiklavě žlutých plakátů byla vylepena prakticky ve všech výlohách maloobchodníků v centru města, protože právě tito živnostníci měli velký zájem na tom, aby referendum proběhlo, takže tato reklama byla opravdu masivní (Dobrovolník 1- Dobrovolník 2- Dobrovolník 3- Dobrovolník 4 2014). Ve stejné době se občané města Plzně velmi výrazně zmobilizovali a s transparenty protestovali na veřejných projednáváních, která probíhala mezi městem Plzeň a společností Amadeus Real (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a).

5.3 Důvody vyhlášení referenda ze strany přípravného výboru

Přípravný výbor měl několik důvodů, aby k pokusu o vyhlášení referenda. Hlavním důvodem bylo, že přípravný výbor chtěl, aby mělo město Plzeň dostatek času na vytvoření plánu, projektu na využití plochy, která vznikne po zbourání kulturního domu. To mělo přípravnému výboru pomoci k zabránění okamžitého zahájení stavby obchodního centra, ale pokud možno poskytnout čas na vytvoření projektu, který bude pro město Plzeň užitečný a kulturně podpoří rozvoj města, namísto, aby centrum ještě více zatížil přílivem aut, které se budou snažit do takového centra

dostat (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014b). *"Také laxnost postupu města a absence snahy města zredukování záměru, případně jeho výrazné úpravě, která by neafektovala dotčené území na několik desítek let dopředu"* (Člen 1 2014).

Další věc, která znepokojovala přípravný výbor a mnoho živnostníků, kteří mají své podniky v centru města je, že velké obchodní centrum v takové blízkosti centra bude mít ekonomický dopad na malé obchody, kavárny a restaurace, které se nacházejí v historickém centru města. Plzeňané jsou totiž známí svým víkendovým navštěvováním obchodních center, kterých je již dnes na území města víc než mnoho. V neposlední řadě se proti skleněno-betonovému monolitu bouřili architekti, kteří byli nespokojení s tím, že by historické centrum mělo být narušeno příliš moderní budovou, která by absolutně nezapadala do reliéfu města (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014b), a tím by mohla být narušena kulturní významnost města a mohlo by dojít k omezení přílivu turistů, který je vzhledem k plzeňskému vítězství v soutěži Město kultury pro rok 2015 velmi důležitý.

V srpnu roku 2012 obdržel magistrát od přípravného výboru návrh na vyhlášení referenda, který byl opřený o čtrnáct tisíc sedm set šedesát osm podpisů. Z toho bylo čtyři tisíce podpisů vyloučeno zastupiteli a z toho důvodu k vyhlášení referenda bylo zapotřebí dalších dvou tisíc. Přípravný výbor se tedy znovu uchýlil ke sběru podpisů, kterých se mu podařilo během jednoho týdne získat přes pět tisíc. I přes to, že přípravný výbor splnil podmínky pro vyhlášení referenda, zastupitelé města Plzně se k vyhlášení postavili negativně, přestože tak ze zákona měli učinit. Z toho důvodu se přípravný výbor obrátil na soud a žádal ho pomocí žaloby o vyhlášení referenda. Zastupitelstvo sepsalo žádost pro Krajský soud a snažilo se tak přesvědčit soud, aby o referendu rozhodl negativně a nepodpořil jeho vyhlášení (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a). V této chvíli již město Plzeň předpokládalo různé následky, které

by nastaly, pokud by občané města referendum podpořili. Mezi ty nejpodstatnější patřilo, že v případě, že investor bude nucen odstoupit, městské pozemky, které chtěl Amadeus Real využít pro stavbu obchodního centra, by město muselo vykoupit zpět a vzhledem k tomu, že takovýto objem peněz nemá město k dispozici, bude se muset uchýlit k úvěru. Cena samotných pozemků byla v té době vyčíslena na cca 260 mil korun a byl velký předpoklad, že investor si bude nárokovat vyplacení investic, které do projektu již vložil, tedy zdemolování bývalého kulturního domu, zpracování různých dokumentací, jakožto samotného projektu a EIA a konečná částka může jít velmi snadno hodně nahoru. Tuto zátěž si ale město Plzeň nemohlo dovolit, protože musí také investovat do jiných oblastí, jako jsou rekonstrukce jiných částí města, stavba nového divadla, obnova infrastruktury apod. A takováto finanční zátěž by se samozřejmě odrazila i na obyvatelích města. Dále město Plzeň finančně podporuje různé organizace, které působí na území města v oblasti kultury, sportu a v oblasti sociální a tyto investice by město muselo samozřejmě oříznout, nebo úplně zrušit a tím popřít hlavní funkci města.

Město si plně uvědomovalo problematiku s definováním otázky referenda. Regulační podmínky z roku 2011, které byly uznány jak investorem, tak i ze strany města, byly opřeny o pojem obchodní zařízení, což je pojem, který nelze najít v žádném zákoně a bylo a stále je zapotřebí ho nějak definovat. Zařízení se dá definovat jako instituce, která má funkci pro celou společnost a obchodní se dá vyložit jako jednotka, ve které se vykonává prodej, který má za úkol uspokojit potřeby občanů. Tato jednotka ale může mít jakoukoliv velikost, může se jednat o malou pekárnu, ale i o velké obchodní centrum, které je prodejny zaplněno. Z toho důvodu se město obávalo, že pokud referendum projde, nastane problém s využitím ploch, které na místě bývalého kulturního domu zůstanou a pokud by nastala situace, že nějaký maloobchodník bude chtít využít tohoto místa pro svou živnost ve formě malé prodejny, které jsou

od nepaměti součástí centra města, nebude tak moci učinit a tím vymizí funkce města, která je fundamentální pro jeho chod a život. Navíc referendum neupravuje žádným způsobem územní plán, na kterém jsou obchodní jednotky povoleny a tím by mohlo dojít k různým výkladům zákona a zbytečné problematice, která by se následně musela řešit soudně.

Územní a regulační plán mají svá pravidla, a pokud se objeví požadavek na jejich změnu, tato změna se musí podřídit stavebnímu zákonu, tudíž jakákoliv změna musí být v souladu s územním rozhodnutím, které trvá na rozdíl od územního plánu několik měsíců a nesmí mu protiřečit. Město ale ve chvíli před vyhlášením referenda vědělo, že územní rozhodnutí už bylo započato a bude vydáno mnohem dříve, než změna územního plánu, což s sebou přinese mnoho problémů a prodlouží tak proces zastavění plochy na Americké třídě (Magistrát města Plzně 2012c). Přes všechny námitky a argumenty zastupitelstva města Plzně krajský soud v Plzni vyhlásil dne 5. listopadu referendum na 11. a 12. ledna 2013 (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014a).

5.4 Konání referenda

Referendum se konalo ve všech městských částech a občané se vyslovovali k otázce: *"Souhlasíte s tím, aby město Plzeň bezodkladně podniklo veškeré kroky v samostatné působnosti, aby nemohlo dojít k výstavbě obchodního zařízení na místě Domu kultury Inwest?"* (Magistrát města Plzně 2012b).

"Účast v referendu byla 42% z celkového počtu oprávněných voličů v Plzni Proti stavbě OC Aréna/Corso se vyjádřilo 63% účastníků referenda, jejichž hlasy byly platné. Tj. 27% z celkového počtu oprávněných voličů v Plzni!" (Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda 2014c).

6 Analýza názorů aktérů referenda

Při analýze nasbíraných dat jsem se soustředila na porovnávání odpovědí jednotlivých aktérů, ale hlavně na opakující se názory. Pomocí těchto podobných názorů mohu dojít k obecnému názoru v rámci diskurzu, tedy v rámci určité skupiny a dojít tak k cíli mé práce a tedy k názoru na referendum a popřípadě přímou demokracii ze strany politických představitelů a ze strany aktivistů.

Během rozhovorů s aktéry jsme probírali převážně celkový průběh referenda od jeho iniciace až po výsledek a následky, soustředili jsme se na momenty, které aktérům ulpěly nejvíce, které jim nejvíce vadili, nebo naopak na momenty, na které byli nejpyšnější. Probírali jsme, co je vedlo k tomu, aby se referenda účastnili. Tento dotaz se může zdát zbytečný, například pro politické aktéry, tedy zastupitele města Plzně, kde se může zdát, že zaobírat se místním referendem mají v popisu práce. Ale jeden ze zastupitelů si dokonce vyžádal, aby tuto problematiku dostal na starost *“řekl jsem primátorovi, ať mi to svěří, že to chci řešit přímo já sám, i když to pro mě bude mít možná špatné následky, všichni si mě spojí s velkým problémem, ale chci do toho jít“* (Zastupitel 2 2014). Zde jde vyčíst, že aktéři se dívají na místní referendum pozitivně, nebojí se této varianty přímé demokracie. Uvědomují si, že jedná o ne zrovna často používaný proces, který se může i otočit proti nim, ale podporují přímou demokracii.

U členů přípravného výboru byla odpověď více než jasná, všichni se vložili do místního referenda ze stejného důvodu a za stejným cílem, tedy zastavení projektu OC Corso. *“Domluvili jsme se s kamarády, že další obchodák ve městě prostě nechceme, tak se pokusíme tomu jednoduše zabránit“* (Člen 6 2014). Zde je tedy více než výrazný rozdíl v jednotlivých diskurzech. Ve skupině aktivistů se jedná o řešení problému, tedy nesouhlasu s urbanistickým plánováním ve městě, ve kterém žijí. Ze strany politiků se jedná o nutnou reakci na rozpoutanou

akci. Aktivisté měli možnost se rozhodnout, jestli se zaobírat přímou demokracií, političtí představitelé tuto možnost už neměli, ale i tak se rozhodli tuto variantu vzít a pustit se do ní.

Samotné referendum změnilo pohled aktérů na přímou demokracii enormním způsobem, a to v obou případech, jak v očích politických představitelů, tak v očích aktivistů. *“Na začátku jsme si neuvědomovali, co to znamená přijít s místním referendem, tušili jsme, že to bude náročné a že svolat referendum nebude snadné, ani když město bude hrát na rovinu, ale to že to bude takhle náročné, se nedalo čekat“* (Člen 3 2014). Zastupitelé v tomto případě často poukazovali na to, že byli velmi očerňováni přípravným výborem a nebylo snadné zachovat si tvář a neztratit důvěru voličů, na druhou stranu už na začátku s touto variantou počítali a přestože se změnil jejich názor v tom, že se opravdu jedná o velmi složitý proces, který může mít negativní dopad, většina z nich ještě i dnes tvrdí, že se jedná o pozitivní věc, která by se měla používat i na platformě místních zastupitelstev.

Na náročnost celého procesu poukazují obě dvě strany, navíc po samotné iniciaci došlo k prvním střetům mezi aktéry, což ještě stížilo samotný proces referenda. K nejvíce střetům docházelo na veřejných debatách, tedy ne přímo na nich, ale těsně po nich, kdy po veřejných prohlášeních docházelo k největší kritice oponentů. V případě všech respondentů jsem se setkala s názorem, že oponenti dělali něco naprosto špatně, popřípadě dokonce napadli druhou stranu. Problémy, které vyvstaly během těchto veřejných debat, formovaly názory na místní referendum. Na jednu z veřejných debat organizovaných zastupiteli města, nebyli podle členů přípravného výboru (Člen 2 2014) tito členi vůbec puštěni. Navíc na této konferenci zastupitelé opakovaně tvrdili, že podpisy z petice, kterou odevzdal přípravný výbor, ještě nemají spočítané, přestože to tak nebylo a podle přípravného výboru tak vědomě lhali novinářům a veřejnosti. Poté co členové přípravného výboru zjistili,

že podpisů nemají dostatek, rozhodli se nasbírat další, i když byli přesvědčeni, že ne všechny podpisy byly vyškrtány právem. *"Nebyl čas bojovat proti, rozhodli jsme se nasbírat jiné podpisy, abychom referendum stihli k volbám"* (Člen 2 2014). V tomto momentě došlo k dalšímu většímu konfliktu mezi přípravným výborem a zastupiteli města Plzně, protože podle jednoho z členů přípravného výboru *"vyškrtání podpisů nebylo košer, byl to tah od města. Podpisy, které se musely vyškrtat (např. občané Štěnovic a dalších přilehlých měst), se dostaly do podpisových archů, protože dobrovolníci nosili leccos, ale přípravný výbor ze zákona neměl právo v nich škrtat, takže podpisy nevyhodili, někdo zadal chybný údaj apod. Ale na několika příkladech si přípravný výbor ověřil, že Magistrát vyškrtal věci, které nemusel. Člověka dohledali, ale pak řekli, že to nebylo čitelné. Říkali, že byly nečitelné podpisy, které jasně čitelné byly"* (Člen 1 2014). V tomto případě jak političtí představitelé, tak aktivisté zastávají názor, že iniciovat referendum v České republice není vůbec snadné, je plné soubojů, očerňování oponentů a náročné byrokracii, na čemž se všichni shodují. *"Potom, jak komplikované bylo shromáždit všechny podpisy a projít celou byrokracií, znovu bych se do celého procesu asi nepustila"* (Člen 4 2014). V tomto případě, celý proces referenda více znechutil členy aktivistické skupiny než zastupitele města, což je velmi zvláštní, protože pro členy přípravného výboru byl výsledek referenda o 100% pozitivnější než pro zastupitele, navíc členy přípravného výboru nyní nikdo neobviňuje z neférového jednání, což se v rámci obecného veřejného diskurzu děje mnohem více ke vztahu k zastupitelům města Plzně. *"Je to vina zastupitelů, hlasovala jsem jasně ANO, protože město se nechovalo férově k těm, co nám pomáhali zastavit tady tu hroznou stavbu"* (Volič 2 2014).

Dalším co je velmi náročné na iniciaci referenda a na co si aktéři nejvíce stěžovali byla byrokracie, která je opravdu náročná, přípravný návrh musí být dokonalý, což znamená, že zastupitelé se jím musejí

několikrát probírat, vše kontrolovat, přípravný výbor musí neustále něco opravovat a celkově iniciace referenda v České republice není jednoduchý proces. Například zastupitelé do nočních hodin kontrolovali přípravný návrh a poté museli kontaktovat přípravný výbor a oznámit nedostatky, jako že v návrhu chybí návrh na rozpočet, tedy předpokládané výdaje na konání referenda, jak ho hodlají financovat a popřípadě na kolik tyto výdaje zatíží rozpočet města. Přípravný výbor tuto chybu ignoroval již v případě první opravy návrhu, protože z pohledu přípravného výboru toto vyčíslení bylo v návrhu uvedeno. Návrh obsahoval předběžné náklady na referendum 0 Kč. Zde je tedy poněkud problematická otázka, zda 0 je nebo není vyčíslení. Přípravný výbor vyčíslení kvůli urychlení procesu ihned dodal, ale použil vyčíslení, které nechal provést Magistrát pro primátora a pro jeho návrh na konání referenda. Zastupitelstvo se ohradilo proti jednání výboru, který z pohledu zastupitelstva neměl právo toto vyčíslení použít, ale výbor se hájí slovy, že *"vyčíslení bylo financováno z daní, které platíme jak my, tak zastupitelé a je tu tedy pro všechny"* (Člen 3 2014). Během iniciace referenda tedy docházelo i k různým výkladům zákona o místním referendu.

To, že vyvolání referenda není jednoduché, je ale názor, který zastupitelé města Plzně nezastávají. Podle jednoho ze zastupitelů (Zastupitel 1 2014) *"je strašně snadné vyvolat referendum. Ale je to velmi silný nástroj a v tomto případě nebyl správně použit i proto, že docházelo k různým výkladům zákona"* viz problematika s vyčíslením nákladů na referendum. Toto prohlášení ukazuje, že zastupitelé si uvědomují sílu přímé demokracie a považují jí za nástroj, který je velmi silný a účinný a má možnost leccos změnit, o čem se všichni po průběhu referenda přesvědčili.

Jeden z názorů aktivistů je ten, že úspěšnost referenda závisí také hodně od toho, jak druhá strana jedná a jaké dělá chyby. *"Úspěšnost*

referenda vděčí primátorovi. Za to, jak on předložil referendum před volbami" (Člen 1 2014). Primátor Martin Baxa totiž použil první otázku, kterou předkládal přípravný výbor a vystavil na ní samostatný návrh jiného referenda. Tento krok odůvodnil tím, že návrh připravený přípravným výborem by bylo problematické realizovat a mohlo by dojít k právním chybám při vyhlášení a tedy nakonec k nevyhlášení referenda, čemuž se primátor snažil zabránit a na tomto základě přišel s návrhem vlastním, který se prakticky nelišil od návrhu přípravného výboru, protože pouze vypustil druhou otázku (Beneš 2012). Zastupitelé ale v tomto případě nebyli vůbec jednotní. Sice ne všichni podporovali návrh nového referenda, ale jsou přesvědčeni, že tento krok neměl na další vývoj referenda vliv. Zastupitelé úspěšnost referenda odvozují od nedostatečného pochopení voličů toho, o čem vlastně hlasují. *"Lidé nevěděli, že se rozhoduje o soukromém vlastnictví, když hlasovali. Městu bylo posléze vytýkáno, že nedalo jasně najevo, že se jedná o soukromý pozemek a navíc lidé chtěli na místě vystavit park, ale nedošlo jim, že na soukromém majetku nemůžete nařídít majiteli, aby tam postavil nějakou volnočasovou aktivitu, která mu nebude vydělávat"* (Zastupitel 2 2014). Zastupitelé si tedy opravdu uvědomují, že místní referendum a přímá demokracie je silný nástroj, ale má své chyby v tom, že ne všichni si uvědomují, o jak silný nástroj se jedná.

Co se dále týče samotného názoru na referendum, podle některých zastupitelů (Zastupitel 2 2014) se jedná o důležitou součást politiky a přímá demokracie nesmí v demokratickém státě chybět. Tento názor ale nezastávají všichni. *"Proč využívat přímé demokracie, když máme volené zastupitele? Poté to přináší problémy a jde hlavně o finanční stránku"* (Zastupitel 3 2014). Pokud by město respektovalo výsledky referenda a rozhodlo se odkoupit pozemky na místě, kde se mělo vystavět obchodní centrum, je velmi finančně nákladná. Odborným odhadem je hodnota pozemků 272 milionů korun. Společnost Amadeus ocenila hodnotu

celého projektu na 4 miliardy korun, poté přišla s kompromisem, že chtějí 1,4 miliardy korun. V této částce je započítaná hodnota pozemků, projektová příprava a demolice bývalého domu kultury. Na tuto částku odmítá město Plzeň přistoupit i přes to, že tuto částku by si mohlo dovolit, protože město má dnes dluhovou službu 4%. Tato sazba je klíčová pro spolupráci s Evropskou investiční bankou, která městům, regionům apod. poskytuje úvěry. Podle Evropské investiční banky je město zdravé, pokud dluhová služba je do 15% (podle státu dokonce do 30%). Plzeň je momentálně ve velmi dobré kondici. Ale peníze se nemohou rozhazovat, dnes má město Plzeň půjčeno zhruba 2,6 miliardy korun právě od Evropské investiční banky. Město Plzeň má možnost půjčit si zhruba 600 milionů korun (Zastupitel 1 2014). Ale ve chvíli, když se 260 milionů půjčí na pozemky v centru města, pak se nebudou moci realizovat úpravy města a další projekty, které město zvelebí a pomohou mu i po ekonomické stránce. Proto zastupitelstvo momentálně jedná o ceně podle odborného odhadu (Zastupitel 1 2014).

Pokud se politici ale budou opět řídit zákonem o obcích, tedy správně hospodařit, musí vědět, proč ten pozemek kupují a k čemu ho využijí, bohužel tímto si momentálně není nikdo jistý. Navíc od 1. Ledna 2014 je změněn občanský zákoník, ve kterém se říká, že zastupitel by měl být odborníkem, pokud není odborníkem, neměl by kandidovat a hlavně má osobní odpovědnost, tedy i majetkovou (Zastupitel 1 2014). Z toho důvodu mají zastupitelé velký strach o koupi pozemků rozhodnout a bojí se řídit podmínkami, které jim zadalo referendum. Zde je tedy vidět, jaké problémy přinesla přímá demokracie konkrétně zastupitelům města Plzně. I přes tyto problémy ale zastupitelé nezanevívají na přímou demokracii a na místní referendum spíše naopak, jak je jasně patrné z jejich názorů.

Tyto následky ale nejsou jediným finančním problémem během referenda. Kampaně, které neodmyslitelně patří k referendu, jsou

finančně náročné, například *"město investovalo zhruba 200 000,- na informace v radničních listech, letáky, které svolávali na veřejné besedy. Samozřejmě nemohlo utratit víc, protože město vždy pracuje s veřejnými penězi a nemohli si najmout nějakou PR agenturu na promyšlenější kampaň, protože nemohli zaplatit kampaň z veřejných peněz"* (Zastupitel 3 2014). Stejně tak přípravný výbor utratil *"mezi 200 až 300 000,- za tisk propagačních letáků a novin a hlavně za soudní výlohy"* (Člen 4 2014).

I přes tyto komplikace se prakticky všichni zastupitelé vyjadřují pozitivně k přímé demokracii. *"Pokud je odpovědnost za rozhodování přenesena na občany, kteří jsou perfektně obeznámeni s problémem, je přímá demokracie skvělým řešením a místní referendum je na místě"* (Zastupitel 3 2014). A stejně tak členové přípravného výboru si stěžují na složitý proces iniciace referenda, na komplikovanost byrokratických postupů, na finanční náročnost vyvolání referenda, ale vzhledem k výsledku referenda mají pocit, že *"přímá demokracie a místní referendum má své místo, je to skvělý způsob jak ovlivnit dění v místě kde žijeme a je možné něco ovlivnit, místní referendum je skvělý prostředek k vyjádření názoru"* (Člen 2 2014).

Vzhledem k jednotlivým názorům aktérů na průběh místního referenda v Plzni, které proběhlo v loňském roce, se dá odvodit i názor aktérů na samotné referendum jako proceduru užívanou v rámci přímé demokracie. Zajímavým výsledkem této analýzy je to, že přestože referendum bylo komplikované, jeho průběh byl velmi náročný, ať už z hlediska byrokracie, nebo z toho finančního a většina aktérů si stěžovala na mnohé momenty, tak stejná většina označuje místní referendum a přímou demokracii pozitivně, a to i přes to, že nadšení, které aktéři měli na začátku, ke konci rychle vyprchalo. Zajímavé je, že aktéři se si nestěžují ani v jednom případě na procesní problémy s referendem, ale většina problémů vycházela z problémů s oponenty a z lidských chyb. A zajímavým výstupem je i to, že přestože pro členy

přípravného výboru dopadlo referendum více než pozitivně, s porovnáním se zastupiteli města Plzně, většina z nich se vyjadřuje tak, že už by se do stejného procesu znovu nepustila a naopak političtí aktéři, tedy zastupitelé města Plzně, kteří mají ještě dnes problémy s tím, jak se postavit ke změně podmínek, označují místní referendum a přímou demokracii za skvělý politický nástroj, který je zapotřebí využívat.

Celkově se tedy dá shrnout, že pohled politických aktérů, tedy mnou vybranou skupinou zastupitelů města Plzně, na místní referendum a na přímou demokracii je velmi kladný. Zastupitelé ho berou jako silný nástroj, který má své chyby, ale je důležitou součástí demokracie. Participaci občanů na místní politice berou jako pozitivní věc a vůbec jí nezatracují.

Pohled a názory aktivistické skupiny, tedy členů přípravného výboru jsou celkem obdobné. Tato skupina se dívá na přímou demokracii také pozitivně, kladně hodnotí to, že s její pomocí mohou občané měnit situaci v místech, kde žijí. Jako problematické jim ovšem přijde iniciovat referendum, všichni z aktivistické skupiny se shodují v tom, že rozpoutání referenda je natolik náročné, že do toho se osoba pustí jen jednou a už to nikdy nebude chtít opakovat, ale i přes tyto negativní zkušenosti a hlavně také díky kladným výsledkům referenda, které proběhlo v Plzni, si aktéři aktivistické skupiny myslí o přímé demokracii a místním referendu, jako jejím nástroji to, že je to výborným nástrojem politické sféry, který by měl být častěji využíván, než jak tomu je v České republice.

7 Závěr

Jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala místní referendum v Plzni, protože se jednalo o unikátní případ přímé demokracie v České republice, kterého se zúčastnilo mnoho občanů a zároveň se jednalo o velmi kontroverzní téma. Místní referendum v Plzni proběhlo 11. a 12. 1. 2013 a týkalo se bývalého domu kultury v centru města Plzně a jeho nahrazení obrovským monolitem v podobě obchodního centra. Občané města Plzně se na popud přípravného výboru vyslovili proti, a to byl nečekaný projev zájmu o dění ve městě a nespokojenosti občanů.

V teoretické části práce jsem se zabývala přímou demokracií a pojmem referendum, procesem místního referenda na základě zákona o místním referendu a případem místního referenda v Plzni z ledna roku 2013. V empirické části práce jsem na základě polostrukturovaných rozhovorů a dotazníků s respondenty, kteří se přímo účastnili místního referenda, tedy s členy přípravného výboru, se zastupiteli města Plzně, dobrovolníky, kteří pomáhali při organizování referenda a voliči, zjišťovala jsem postoje a pocity těchto zainteresovaných aktérů. Pocity a názory, které mají k místnímu referendu a přímé demokracii.

Co se týče politického diskurzu, který je utvářen politickými představiteli města Plzně, tedy zastupiteli města Plzně, zde jsem došla k tomu, že jejich pocity ohledně referenda jsou kladné a na místní referendum jako nástroj přímé demokracie mají kladný názor, v tom smyslu, že věří, že jde o silný nástroj, který by měl být častěji využíván, pokud bude využíván správně, ve správných případech. Aktivistický diskurz, který utváří skupina aktivistů, tedy skupina přípravného výboru, která iniciovala celé místní referendum, které proběhlo v Plzni, se dívá na referendum také kladně, kladně hodnotí možnosti k jakým jde dosáhnout pomocí referenda a i když si tato skupina myslí, že celkově je místní referendum a tedy používání přímé demokracie v České republice příliš

složitě, tak zastává názor, že se jedná o dobrý politický nástroj a shoduje se s politickými představiteli v tom, že by měl být častěji využíván.

Co se tedy týče porovnání jednotlivých sub-diskurzů, které vytváří veřejný diskurz o místním referendu, jako o nástroji přímé demokracie, z mé analýzy vychází, že tyto dva diskurzy oba podporují přímou demokracii a přímá demokracie v čele s místním referendem je kladně přijímaný politický nástroj v České republice a přestože zde nemá svojí velikou historii a nebyl zrovna často používán, je brán jako silný nástroj, který má své místo v politické sféře České republiky, což více než jasně dokládají názory jednotlivých aktérů plzeňského referenda z roku 2013, na které jsem se v celé práci soustředila.

8 Zdroje

Amadeus Real a.s. (2014). Amadeus Real (<http://www.amadeus-real.cz>, 1. 3. 2014).

Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda (2014b). *Proč ANO?* (<http://www.anoproplzen.cz/>, 2. 3. 2014).

Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda (2014a). *Příběh referenda* (<http://www.anoproplzen.cz/pribeh-referenda/>, 2. 3. 2014).

Ano pro Plzeň – Přípravný výbor referenda (2014c). *Výsledky referenda* (<http://www.anoproplzen.cz/vysledky-referenda/>, 2. 3. 2014).

Aristotelés (2009). *Politika* (Praha: PBTisk).

Bartáková, Petra (2006). *Referenda ve vybraných zemích* (Praha: Parlamentní institut).

Beneš, Richard (2012). Zástupci TOP 09 a ČSSD podpořili myšlenku svolat mimořádné zastupitelstvo, které by rozhodlo o referendu v kauze OC Corso, Svobodní jsou zdrženlivější (<http://www.regionpodlupou.cz/490-zastupci-top-09-a-cssd-podporili-myslenku-svolat-mimoradne-zastupitelstvo-ktere-by-rozhodlo-o-referendu-v-kauze-oc-corso-svobodni-jsou-zdrzenlivejsi.xhtml> 17. 4. 2014).

Council of Europe (1993). *Local Referendums: Report* (Strasbourg: Council of Europe).

Člen 1 (2014) [Ústní sdělení] (člen přípravného výboru referenda).

Člen 2 (2014) [Ústní sdělení] (člen přípravného výboru referenda).

Člen 3 (2014) [Ústní sdělení] (člen přípravného výboru referenda).

Dobrovolník 1 (2014). [Ústní sdělení] (Dobrovolník pomáhající přípravnému výboru referenda).

Dobrovolník 2 (2014). [Ústní sdělení] (Dobrovolník pomáhající přípravnému výboru referenda).

Dobrovolník 3 (2014). [Ústní sdělení] (Dobrovolník pomáhající přípravnému výboru referenda).

Dobrovolník 4 (2014). [Ústní sdělení] (Dobrovolník pomáhající přípravnému výboru referenda).

Gillham, Bill (2005). *Research Interviewing* (New York: Open University Press).

Jäger, Siegfried (2001). Discourse and knowledge: Theoretical and methodological aspects of a critical discourse and dispositive analysis. In Wodak, Ruth – Meyer, Michael (2001). *Methods of critical discourse analysis* (London: Sage Publications).

Magistrát města Plzně (2012a). Historie (<http://referendum.plzen.eu/historie/historie-2.aspx>, 5. 3. 2014).

Magistrát města Plzně (2012b). Úvodní stránka (<http://referendum.plzen.eu/>, 6. 3. 2014).

Magistrát města Plzně (2012c). V případě, že výsledek referenda bude znít „ANO“ (<http://referendum.plzen.eu/>, 6. 3. 2014).

Marek, Martin (2012). Podpisová listina č. k návrhu na konání místního referenda (Plzeň).

Mayring, Philipp (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research* 1 (2), s. 1-10.

Ministerstvo vnitra České republiky (2010). *Občanské aktivity* (<http://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx>, 1. 3. 2014).

Polák, Jiří (2003). Co je přímá demokracie? (<http://blisty.cz/art/12464.html>, 28. 7. 2013).

Referenda 24 (2012). Co je to referendum? (<http://www.referenda24.cz/index.php/co-je-referendum/co-je-referendum.html>, 1. 3. 2014).

Ritchie, Jane – Lewis, Jane (2003). *Qualitative research Practice* (London: SAGE Publications Ltd).

Setälä, Maija-Schiller, Theo (2009). *Referendums and representative democracy* (New York: Routledge).

Smith, Michael L. (2007). *Přímá demokracie v praxi: Politika místních referend v České republice* (Praha: Institut pro sociální a ekonomické analýzy).

Špok, Radomír – Řiháčková, Věra – Weiss, Tomáš – Bartovic, Vladimír – Dromard, Jeanne (2006). *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie* (Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM).

Volič 2 (2014). [Ústní sdělení] (Občan města Plzně účastníci se voleb místního referenda).

Williams, George – Hume, David (2010). *People power: The history and future of the referendum in Australia* (Sydney: University of New South Wales).

Wodak, Ruth (2001). What CDA is about - a summary of its history, important concepts and its developments. In Wodak, Ruth – Meyer,

Michael (2001). *Methods of critical discourse analysis* (London: Sage Publications).

Zákon č. 22/2004 Sb., *Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů*.

Zákon č. 128/2000 Sb., *Zákon o obcích*.

Zastupitel 1 (2014) [Ústní sdělení] (Člen zastupitelstva města Plzně).

Zastupitel 2 (2014) [Ústní sdělení] (Člen zastupitelstva města Plzně).

Zastupitel 3 (2014). [Ústní sdělení] (Člen zastupitelstva města Plzně).

Znoj, Milan (2002). Cesta od normativní teorie demokracie k teorii procedurální a zpět. In Shapiro, Ian – Habermas, Jürgen (2002). *Teorie demokracie dnes* (Praha: Filosofia).

9 Resume

The thesis deals with the issue of local referendum in the Czech Republic, in Pilsen which was held on 11 and 12 January. The introduction of the thesis describes what a referendum is and the problematics of local referendum. Next capture is focused on czech legislation of local referendum. The theoretical part deals also with the methodology.

The empiric part of the thesis is concentrated on the real course of this referendum and on it's analysis. Next capture deals with the comparation of the course of the local referendum as it should be with the real course of this local referendum in Pilsen.

The conclusion responds on hypothesis from introduction and also explains how was broken the law during the process of local referendum in Pilsen and if this referendum was a profit for the city, for the politicians and for the citizens or the contrary.

10 Přílohy

Podpisová listina č. k návrhu na konání místního referenda

Ve smyslu § 8 zákona č. 22/2004 Sb. my, podepsaní občané, podporujeme návrh na vyhlášení místního referenda v níže uvedené věci:

Vymezení území, na němž se referendum navrhuje konat: Územně členěné statutární město Plzeň

Přesné znění otázek navržených k rozhodnutí referendem:

1. Souhlasíte s tím, aby město Plzeň bezodkladně podniklo veškeré kroky v samostatné působnosti, aby nemohlo dojít k výstavbě obchodního zařízení na místě Domu kultury Inwest? ANO/NE
2. Souhlasíte s tím, aby Zastupitelstvo města Plzně bezodkladně schválilo změnu územního plánu pro území ohraničené ulicemi Americká, Denisovo nábřeží, Pražská a Sirková na plochu urbanistické zeleně? ANO/NE

Jméno, příjmení a trvalý pobyt zmocněnce přípravného výboru: Martin Marek, Otakara Březiny 22, Plzeň

Jméno, příjmení a trvalý pobyt ostatních členů přípravného výboru: Martin Hytha, Družby 1, Plzeň, Štěpánka Balcarová, Vrchlického 16, Plzeň, Miroslav Klas, Pod Stráží 25, Plzeň, Filip Kastl, Skupova 6, Plzeň, Vladimíra Nová, V Lužánkách 6, Plzeň, Petr Vaněk, Kyjevská 44, Plzeň, Martin Potůček, Prokopova 13, Plzeň

Upozornění pro podporovatele:

Ten, kdo podepíše vícekrát tentýž návrh na konání místního referenda nebo kdo podepíše podpisovou listinu, ač není oprávněnou osobou podle zákona o místním referendu, nebo kdo v podpisové listině uvede nepravdivé údaje, dopouští se přestupku, za který mu může být uložena pokuta do výše 3 000 Kč.

Vlastnoruční podpisy podporovatelů včetně jejich jména a příjmení, trvalého pobytu a celého data narození:

	JMÉNO	PŘÍJMENÍ	TRVALÝ POBYT (Ulice, číslo popisné)	MĚSTO	DATUM narození	PODPIS
1.				PLZEŇ		
2.				PLZEŇ		
3.				PLZEŇ		
4.				PLZEŇ		
5.				PLZEŇ		

Podpisová listina č. k návrhu na konání místního referenda

Ve smyslu § 8 zákona č. 22/2004 Sb. my, podepsaní občané, podporujeme návrh na vyhlášení místního referenda v níže uvedené věci:

Vymezení území, na němž se referendum navrhuje konat: Územně členěné statutární město Plzeň

Přesné znění otázek navržených k rozhodnutí referendem:

1. Souhlasíte s tím, aby město Plzeň bezodkladně podniklo veškeré kroky v samostatné působnosti, aby nemohlo dojít k výstavbě obchodního zařízení na místě Domu kultury Inwest? ANO/NE
2. Souhlasíte s tím, aby Zastupitelstvo města Plzně bezodkladně schválilo změnu územního plánu pro území ohraničené ulicemi Americká, Denisovo nábřeží, Pražská a Sirková na plochu urbanistické zeleně? ANO/NE

Jméno, příjmení a trvalý pobyt zmocněnce přípravného výboru: Martin Marek, Otakara Březiny 22, Plzeň

Jméno, příjmení a trvalý pobyt ostatních členů přípravného výboru: Martin Hytha, Družby 1, Plzeň, Štěpánka Balcarová, Vrchlického 16, Plzeň, Miroslav Klas, Pod Stráží 25, Plzeň, Filip Kastl, Skupova 6, Plzeň, Vladimíra Nová, V Lužánkách 6, Plzeň, Petr Vaněk, Kyjevská 44, Plzeň, Martin Potůček, Prokopova 13, Plzeň

Upozornění pro podporovatele:

Ten, kdo podepíše vícekrát tentýž návrh na konání místního referenda nebo kdo podepíše podpisovou listinu, ač není oprávněnou osobou podle zákona o místním referendu, nebo kdo v podpisové listině uvede nepravdivé údaje, dopouští se přestupku, za který mu může být uložena pokuta do výše 3 000 Kč.

Vlastnoruční podpisy podporovatelů včetně jejich jména a příjmení, trvalého pobytu a celého data narození:

	JMÉNO	PŘÍJMENÍ	TRVALÝ POBYT (Ulice, číslo popisné)	MĚSTO	DATUM narození	PODPIS
1.				PLZEŇ		
2.				PLZEŇ		
3.				PLZEŇ		
4.				PLZEŇ		
5.				PLZEŇ		

Podpořte návrh na vyhlášení referenda proti stavbě OC Aréna/Corso v centru Plzně

Plzeňané a Plzeňanky mohou zabránit stavbě obchodního centra, které přitáhne do středu města jen další automobily. Jediným nástrojem je místní referendum.

Čeho referendem dosáhneme?

Referendum změní územní plán, aby nemohlo dojít k výstavbě OC Aréna/Corso na místě Domu kultury Inwest. Změní území na „urbanistickou zeleň“, do doby uspořádání architektonické soutěže a veřejné diskuse o využití tohoto území. Tak, aby sloužilo občanům a ne jen zájmům soukromého investora. Změna územního plánu se týká i území Městských lázní a prostoru před obchodním domem Tesco, tedy celého trojúhelníku Americká, Denisovo nábřeží, Pražská, Sirkova. Termín „urbanistická zeleň“ NEZNAMENÁ, že na místě musí vzniknout park, znamená pouze stavební uzávěru pro danou oblast.

K vyhlášení referenda je potřeba 13.500 podpisů občanů města Plzně starších 18 let s trvalým pobytem v Plzni. Referendum již podpořilo **10.000 Plzeňanek a Plzeňanů!** Jakmile dosbíráme zbylých 3.500 podpisů (Vašich podpisů), je Zastupitelstvo města Plzně povinováno zákonem vyhlásit referendum. Svým podpisem podporujete pouze to, aby referendum bylo vůbec vyhlášeno, rozhodnutí ANO/NE Vás čeká až v samotném referendu.

Jak vyplnit podpisový arch?

Na druhé straně naleznete podpisový arch s navrženými otázkami, o kterých chceme vyhlásit referendum. **Aby byl Váš podpis platný, musejí být Vaše údaje vyplněny pravdivě, úplně a čitelně, včetně úplného data narození.** Tyto náležitosti jsou dány zákonem. S těmito údaji nesmí být zacházeno jinak, než pouze k účelu vyhlášení referenda. **Arch nemusí být plný, počítá se každý podpis!**

Vzor vyplnění podpisové listiny

1.	JAN	NOVÁK	AMERICKÁ 15	PLZEŇ	14.1.1954	<i>Novák</i>
----	-----	-------	-------------	-------	-----------	--------------

Vyplněnou listinu zašlete nebo zaneste na adresu: Martin Marek, O. Březiny 22, 323 00 Plzeň. Nebo můžete podpisový arch osobně zanést do obchodu Seraf, Rooseveltova 15 po - pá 10-19h, nebo kavárny a čajovny Seraf ve dvoře v Rooseveltově ulici po – ne 15-22h. Více informací: www.referendum.plzenane.cz, referendum@plzenane.cz, www.facebook.com/referendumplzen nebo 775 055 665 DĚKUJEME!

Podpořte návrh na vyhlášení referenda proti stavbě OC Aréna/Corso v centru Plzně

Plzeňané a Plzeňanky mohou zabránit stavbě obchodního centra, které přitáhne do středu města jen další automobily. Jediným nástrojem je místní referendum.

Čeho referendem dosáhneme?

Referendum změní územní plán, aby nemohlo dojít k výstavbě OC Aréna/Corso na místě Domu kultury Inwest. Změní území na „urbanistickou zeleň“, do doby uspořádání architektonické soutěže a veřejné diskuse o využití tohoto území. Tak, aby sloužilo občanům a ne jen zájmům soukromého investora. Změna územního plánu se týká i území Městských lázní a prostoru před obchodním domem Tesco, tedy celého trojúhelníku Americká, Denisovo nábřeží, Pražská, Sirkova. Termín „urbanistická zeleň“ NEZNAMENÁ, že na místě musí vzniknout park, znamená pouze stavební uzávěru pro danou oblast.

K vyhlášení referenda je potřeba 13.500 podpisů občanů města Plzně starších 18 let s trvalým pobytem v Plzni. Referendum již podpořilo **10.000 Plzeňanek a Plzeňanů!** Jakmile dosbíráme zbylých 3.500 podpisů (Vašich podpisů), je Zastupitelstvo města Plzně povinováno zákonem vyhlásit referendum. Svým podpisem podporujete pouze to, aby referendum bylo vůbec vyhlášeno, rozhodnutí ANO/NE Vás čeká až v samotném referendu.

Jak vyplnit podpisový arch?

Na druhé straně naleznete podpisový arch s navrženými otázkami, o kterých chceme vyhlásit referendum. **Aby byl Váš podpis platný, musejí být Vaše údaje vyplněny pravdivě, úplně a čitelně, včetně úplného data narození.** Tyto náležitosti jsou dány zákonem. S těmito údaji nesmí být zacházeno jinak, než pouze k účelu vyhlášení referenda. **Arch nemusí být plný, počítá se každý podpis!**

Vzor vyplnění podpisové listiny

1.	JAN	NOVÁK	AMERICKÁ 15	PLZEŇ	14.1.1954	<i>Novák</i>
----	-----	-------	-------------	-------	-----------	--------------

Vyplněnou listinu zašlete nebo zaneste na adresu: Martin Marek, O. Březiny 22, 323 00 Plzeň. Nebo můžete podpisový arch osobně zanést do obchodu Seraf, Rooseveltova 15 po - pá 10-19h, nebo kavárny a čajovny Seraf ve dvoře v Rooseveltově ulici po – ne 15-22h. Více informací: www.referendum.plzenane.cz, referendum@plzenane.cz, www.facebook.com/referendumplzen nebo 775 055 665 DĚKUJEME!

Výsledek hlasování v místním referendu konaném na území statutárního města Plzně ve dnech 11. a 12. ledna 2013

k otázce:

„Souhlasíte s tím, aby město Plzeň bezodkladně podniklo veškeré kroky v samostatné působnosti, aby nemohlo dojít k výstavbě obchodního zařízení na místě Domu kultury Inwest?“

Poznámka: Počet oprávněných osob k datu 1. ledna 2012 činil 133 391 osob.	Plzeň 1	Plzeň 2-Slovany	Plzeň 3	Plzeň 4	Plzeň 5-Křimice	Plzeň 6-Liště	Plzeň 7-Radčice	Plzeň 8-Čermice	Plzeň 9-Malesice	Plzeň 10-Lhota	Celkem
Počet hlasovacích okrsků:	56	34	63	25	1	1	1	1	1	1	184
Počet okrskových komisí, které předaly výsledek hlasování:	56	34	63	25	1	1	1	1	1	1	184
Celkový počet oprávněných osob zapsaných v městském obvodu ve výpisech ze stálého seznamu oprávněných osob:	40654	28129	38087	19910	1445	1422	801	1081	585	815	132929
Celkový počet oprávněných osob, kterým v městském obvodu byly vydány hlasovací lístky a úřední obálky:	17022	11509	15206	8557	665	600	412	601	266	375	55213
Celkový počet odevzdaných úředních obálek:	17020	11497	15205	8552	659	600	412	601	266	375	55187
Celkový počet platných hlasů:	16851	11 333	15008	8430	649	596	405	585	259	374	54490
Celkový počet platných hlasů pro odpověď ANO:	10596	7512	10328	5323	353	412	244	368	180	227	35543
Celkový počet platných hlasů pro odpověď NE:	6185	3766	4635	3075	296	184	161	216	79	147	18744
Celkový počet oprávněných osob za městský obvod, které neoznačily křížkem žádnou odpověď:	70	55	45	32	0	0	0	1	0	0	203

Rozhodnutí v místním referendu **splnilo podmínku platnosti** ve smyslu ustanovení § 48 odst. 1 zákona o místním referendu.

Rozhodnutí v místním referendu **splnilo podmínku závaznosti** ve smyslu ustanovení § 48 odst. 2 zákona o místním referendu.

Příloha: dotazník

Místní referendum v Plzni

Dobrý den,

věnujte prosím chvíli dotazníku, který bude základním kamenem mé bakalářské práce. Jedná se o pouhých 16 otázek, které se týkají místního referenda, které proběhlo v Plzni. Vyplnění Vám tedy zabere chvíli, ale pro mě to znamená velkou pomoc. Klidně se rozepište, moc ráda si přečtu vše, co máte k dané věci na srdci a čím detailnější a podrobnější názor mi poskytnete, tím budu samozřejmě radši a schopna objektivněji přispět k momentální situaci v Plzni.

Předem moc děkuji za Váš čas a ochotu!!!

Simona Prokopová

Jméno a příjmení (titul)

Věková kategorie

- méně než 20 - 30 let
 30 - 40 let
 40 a více let

Zaměstnání

Charakterizujte Vaší účast v referendu.

Co přesně se Vám nelíbilo na postoji města a vedlo Vás tedy k aktivní účasti na referendu?

Jak probíhaly přípravy na referendum?

Jak probíhala samotná organizace referenda?

Pomocí jakých prostředků jste upozornili občany města Plzně na referendum?

Pořádali jste nějaké akce, které měly přesvědčit občany?

Jak dlouho pro Vás trvalo referendum (včetně příprav apod.)?

Jak hodnotíte výsledky referenda a jak ho hodnotíte s odstupem času?

Co negativního a pozitivního Vám/popř. městu přineslo referendum?

Přispělo podle Vás referendum k řešení problému, nebo ho naopak zkomplikovalo?

Jak se díváte na momentální kroky města Plzně?

Jak vidíte možné další kroky?

Jaký další vývoj byste považoval za ideální?

Seznam respondentů			
Anonymizovaný název	Sociální pozice	Způsob komunikace	Místo schůzky
Dobrovolník 1	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 2	Živnostník	Dotazník	-
Dobrovolník 3	Studentka	Dotazník	-
Dobrovolník 4	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 5	Zaměstnanec státní správy	Dotazník	-
Dobrovolník 6	Studentka	Dotazník	-
Dobrovolník 7	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 8	Právnícká osoba	Dotazník	-
Dobrovolník 9	Žena na mateřské	Dotazník	-
Dobrovolník 10	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 11	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 12	Zahraniční student	Dotazník	-
Dobrovolník 13	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 14	Studentka	Dotazník	-
Dobrovolník 15	Nezaměstnaný	Dotazník	-
Dobrovolník 16	Studentka	Dotazník	-
Dobrovolník 17	Zaměstnanec	Dotazník	-
Dobrovolník 18	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 19	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 20	Zaměstnanec	Dotazník	-
Dobrovolník 21	Studentka	Dotazník	-
Dobrovolník 22	Student	Dotazník	-
Dobrovolník 23	Nezaměstnaný	Dotazník	-
Zastupitel 1	Člen Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost	Elektronická pošta	-
Zastupitel 2	Člen Hospodářské rady	Telefonická domluva	Radnice města Plzně
Zastupitel 3	Členka Okresního výkonného výboru	Telefonická domluva	Radnice města Plzně
Člen 1	Architekt	Telefonická domluva	Kavárna
Člen 2	Skaut	Telefonická domluva	Kavárna
Člen 3	Člen politické strany	Telefonická domluva	Restaurace
Člen 4	Členka občanského sdružení	Telefonická domluva	Park
Člen 5	Zaměstnanec	Telefonická domluva	Kavárna
Člen 6	Aktivista	Telefonická domluva	Kavárna
Volič 1	Podnikatel	Náhodná schůzka	Centrum města
Volič 2	Důchodkyně	Náhodná schůzka	Park
Volič 3	Zaměstnanec	Náhodná schůzka	Kancelář

Seznam připravených otázek pro polostrukturovaný rozhovor
Jak jste se účastnil/a plzeňského referenda?
Co Vás vedlo k účasti v referendu?
Jak referendum probíhalo?
Jaký máte názor na místní referendum?
Co se Vám nelíbilo na přístupu oponentů?
Co se Vám naopak líbilo?
Co Vám přišlo během referenda jako nejnáročnější?
Co byste změnil/a na procesu místního referenda v České republice?